II

(Neleģislatīvi akti)

LĒMUMI

KOMISIJAS LĒMUMS (ES) 2020/519

(2020. gada 3. aprīlis)

par atsauces dokumentu, kas veltīts atkritumu apsaimniekošanas nozares vidiskās pārvaldības paraugpraksēm, nozares vidiskā veikuma rādītājiem un izcilības kritērijiem, saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 1221/2009 par organizāciju brīvprātīgu dalību Kopienas vides vadības un audita sistēmā (*EMAS*)

(Dokuments attiecas uz EEZ)

EIROPAS KOMISIJA,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 25. novembra Regulu (EK) Nr. 1221/2009 par organizāciju brīvprātīgu dalību Kopienas vides vadības un audita sistēmā (*EMAS*), kā arī par Regulas (EK) Nr. 761/2001 un Komisijas Lēmumu 2001/681/EK un 2006/193/EK atcelšanu [1] un jo īpaši tās 46. panta 1. punktu,

tā kā:

(1) Regula (EK) Nr. 1221/2009 Komisijai nosaka pienākumu izstrādāt konkrētām ekonomikas nozarēm paredzētus nozares atsauces dokumentus. Dokumentos jāapskata vidiskās pārvaldības paraugprakses ["vides vadības paraugprakses"], vidiskā veikuma rādītāji ["veikuma vides jomā rādītāji"] un – attiecīgā gadījumā – izcilības kritēriji un vērtēšanas sistēmas, ar kurām nosaka vidiskā veikuma līmeņus. Organizācijām, kas reģistrētas vai gatavojas reģistrēties ar Regulu (EK) Nr. 1221/2009 izveidotajā vidiskās pārvaldības un audita sistēmā ["vides vadības un audita sistēma"], ir pienākums šos dokumentus ņemt vērā, izstrādājot savu vidiskās pārvaldības sistēmu un savu vidisko veikumu izvērtējot vidiskajā deklarācijā ["vides deklarācija"] vai atjauninātajā vidiskajā deklarācijā ["atjaunināta vides deklarācija"], ko sagatavo saskaņā ar minētās regulas IV pielikumu.

(2) Regula (EK) Nr. 1221/2009 Komisijai noteica pienākumu izstrādāt darba plānu, kurā iekļautu indikatīvu to nozaru sarakstu, kurās nozaru un starpnozaru atsauces dokumenti būtu jāpieņem prioritāri. Komisijas paziņojumā "Darba plāna izveide, kurā paredz indikatīvu nozaru sarakstu nozaru un starpnozaru atsauces dokumentu pieņemšanai, saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 1221/2009 par organizāciju brīvprātīgu dalību Kopienas vides vadības un audita sistēmā (EMAS)" [2] par prioritāru nozari tika atzīta atkritumu apsaimniekošana.

(3) Atkritumu apsaimniekošanas nozarei veltītajam atsauces dokumentam būtu pirmām kārtām jāapskata atkritumu apsaimniekošanas paraugprakses, rādītāji un kritēriji, kas domāti atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumiem (publiskiem un privātiem), tostarp uzņēmumiem, kas īsteno ražotāja atbildības shēmas, un publiskās pārvaldes iestādēm, kas atbildīgas par atkritumu apsaimniekošanu vietējā līmenī. Tajā vajadzētu ņemt vērā un atsaukties uz esošajām norādēm attiecībā uz aspektiem, ko aptver citi Savienības politikas instrumenti, piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/98/EK [3], citi relevanti atkritumu apsaimniekošanai veltīti tiesību akti un LPTP atsauces dokumenti, kuri izstrādāti saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2010/75/ES [4].

[1] OV L 342, 22.12.2009., 1. lpp.
[2] Komisijas paziņojums – Darba plāna izveide, kurā paredz indikatīvu nozaru sarakstu nozaru un starpnozaru atsauces dokumentu pieņemšanai, saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 1221/2009 par organizāciju brīvprātīgu dalību Kopienas vides vadības un audita sistēmā (*EMAS*) (OV C 358, 8.12.2011., 2. lpp.).
[3] Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 19. novembra Direktīva 2008/98/EK par atkritumiem un par dažu direktīvu atcelšanu (OV L 312, 22.11.2008., 3. lpp.)
[4] Eiropas Parlamenta un Padomes 2010. gada 24. novembra Direktīva 2010/75/ES par rūpnieciskajām emisijām (piesārņojuma integrēta novēršana un kontrole) (OV L 334, 17.12.2010., 17. lpp.).

(4) Ņemot vērā vidiskās pārvaldības paraugprakses ([5]), atkritumu apsaimniekošanas nozarei domātajā nozares atsauces dokumentā būtu jānorāda specifiski vidiskā veikuma rādītāji, izcilības kritēriji un pasākumi, ko atkritumu apsaimniekošanas iestādes un citi privāti vai publiski atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumi var veikt, lai uzlabotu atkritumu apsaimniekošanas rādītājus (piemēram, veicināt atkritumu rašanās novēršanu un kāpināt atkalizmantošanu un reciklēšanu). Šie elementi palīdz organizācijām apzināt relevantākās jomas, kurās tās var rīkoties, lai risinātu būtiskākos vidiskos aspektus, kā arī sniedz satvaru, pēc kura vadīties ilgtspējas uzlabošanā.

(5) Lai organizācijām, vidiskuma verificētājiem ["vides verificētāji"] un citām personām, t. sk. valsts iestādēm, akreditācijas un licencēšanas iestādēm un iekšējā auditā iesaistītajiem auditoriem dotu pietiekami daudz laika sagatavoties atkritumu apsaimniekošanas nozares atsauces dokumenta ieviešanai, šā lēmuma piemērošanas diena būtu jāatliek par 120 dienām no dienas, kad tas publicēts *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

(6) Izstrādājot šim lēmumam pievienoto nozares atsauces dokumentu, Komisija konsultējās ar dalībvalstīm un citām ieinteresētajām personām, kā paredz Regula (EK) Nr. 1221/2009.

(7) Šajā lēmumā paredzētie pasākumi ir saskaņā ar atzinumu, ko sniegusi komiteja, kura izveidota ar Regulas (EK) Nr. 1221/2009 49. pantu,

IR PIEŅĒMUSI ŠO LĒMUMU.

1. pants

Šā lēmuma pielikumā pievienots nozares atsauces dokuments, kas veltīts atkritumu apsaimniekošanas nozares vidiskās pārvaldības paraugpraksēm, vidiskā veikuma rādītājiem un izcilības kritērijiem.

2. pants

Šis lēmums stājas spēkā divdesmitajā dienā pēc tā publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

To piemēro no 2020. gada 12. augusta.

Briselē, 2020. gada 3. aprīlī

Komisijas vārdā –
priekšsēdētāja
Ursula VON DER LEYEN

([5]) *Dri M., Canfora P., Antonopoulos I. S., Gaudillat P., Best Environmental Management Practice for the Waste Management Sector, JRC Science for Policy Report, EUR 29136 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2018*, ISBN 978-92-79-80361-1, doi:10.2760/50247, JRC111059; http://susproc.jrc.ec.europa.eu/activities/emas/documents/WasteManagementBEMP.pdf

PIELIKUMS

1. **IEVADS**

Nozares atsauces dokumenta (NAD) pamatā ir detalizēts zinātniskās un politiskās situācijas pārskats ([1]) ("Paraugprakses pārskats"), ko sagatavojis Eiropas Komisijas Kopīgais pētniecības centrs (*JRC*).

Relevantais juridiskais konteksts

Kopienas vidiskās pārvaldības un audita sistēma (*EMAS*), kurā organizācijas iesaistās brīvprātīgi, tika ieviesta 1993. gadā ar Padomes Regulu (EEK) Nr. 1836/93 ([2]). Pēc tam *EMAS* divreiz pamatīgi pārskatīta ar

— Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 761/2001 ([3]) un

— Regulu (EK) Nr. 1221/2009.

Jaunākā *EMAS* pārskatīšanas regula stājās spēkā 2010. gada 11. janvārī, un ar tās 46. pantu ir ieviests būtisks jauninājums – nozaru atsauces dokumentu (NAD) izstrāde. Nozaru atsauces dokumentos jāapskata vidiskās pārvaldības paraugprakses (VPPP), konkrēto nozaru vidiskā veikuma rādītāji un – attiecīgā gadījumā – izcilības kritēriji un vērtēšanas sistēmas, ar kurām nosaka vidiskā veikuma līmeņus.

Kā šo dokumentu lasīt un lietot

Vidiskās pārvaldības un audita sistēmā (*EMAS*) brīvprātīgi iesaistās organizācijas, kas apņēmušās aizvien uzlabot savu darbību vidiskā ziņā. Tāpēc šajā NAD sniegti tieši atkritumu apsaimniekošanas sektoram domāti norādījumi, izklāstītas vairākas iespējas, kā panākt uzlabojumus, un norādītas paraugprakses. Šis NAD neskar attiecīgās jomas tiesību aktu prasības.

Šo dokumentu sagatavojusi Eiropas Komisija, izmantojot ieinteresēto personu sniegto informāciju. Šajā dokumentā aprakstītās vidiskās pārvaldības paraugprakses, nozarspecifiskos vidiskā veikuma rādītājus un izcilības kritērijus apsprieda un par tiem beigu beigās vienojās tehniskā darba grupa, kurā ietilpa eksperti un nozarē ieinteresētās personas un kura darbojās JRC vadībā; tika nolemts, ka tieši šie rādītāji reprezentatīvi atspoguļo vidiskā veikuma ["veikums vides jomā"] līmeņus, ko jau sasniegušas nozares sekmīgākās organizācijas.

Ar šo NAD iecerēts sniegt palīdzību un atbalstu visām organizācijām, kas vēlas uzlabot savu vidisko veikumu, proti, tajā izklāstītas gan idejas un ierosinājumi, gan praktiski un tehniski norādījumi.

Šis NAD ir paredzēts, pirmkārt, organizācijām, kas *EMAS* jau reģistrējušās, otrkārt, organizācijām, kas apsver iespēju *EMAS* reģistrēties nākotnē, un, treškārt, visām organizācijām, kas vēlas uzzināt vairāk par vidiskās pārvaldības paraugpraksēm, lai uzlabotu savu vidisko veikumu. Tātad šā dokumenta mērķis ir palīdzēt visām atkritumu apsaimniekošanas sektora organizācijām pievērsties relevantiem tiešiem un netiešiem vidiskajiem aspektiem ["vides aspekti"], kā arī tām sniegt informāciju par vidiskās pārvaldības paraugpraksēm, nozarspecifiskajiem vidiskā veikuma rādītājiem, kas ir vidiskā veikuma mēraukla, un izcilības kritērijiem.

([1]) Zinātniskās un politiskās situācijas pārskats ir publiski pieejams *JRC* vietnē: http://susproc.jrc.ec.europa.eu/activities/emas/documents/WasteManagementBEMP.pdf. Šajā nozares atsauces dokumentā iekļautie secinājumi par vidiskās pārvaldības paraugpraksēm ["vides vadības paraugprakse"] un to izmantojamību, specifiskiem vidiskā veikuma rādītājiem ["veikuma vides jomā rādītāji"] un izcilības kritērijiem balstās uz zinātniskās un politiskās situācijas pārskatā dokumentētajiem konstatējumiem. Tajā atrodama plašāka informācija un tehniskas ziņas. Pilna atsauce uz zinātniskās un politiskās situācijas pārskatu ir šāda: *Dri M., Canfora P., Antonopoulos I. S., Gaudillat P., Best Environmental Management Practice for the Waste Management Sector, JRC Science for Policy Report, EUR 29136 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2018*, ISBN 978-92-79-80361-1, doi:10.2760/50247, JRC111059.

([2]) Padomes 1993. gada 29. jūnija Regula (EEK) Nr. 1836/93, ar ko organizācijām atļauj brīvprātīgi piedalīties Kopienas vides vadības un audita sistēmā (OV L 168, 10.7.1993., 1. lpp.).

([3]) Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 19. marta Regula (EK) Nr. 761/2001, ar ko organizācijām atļauj brīvprātīgi piedalīties Kopienas vides vadības un audita sistēmā (EMAS) (OV L 114, 24.4.2001., 1. lpp.).

***EMAS* reģistrējušās organizācijas: NAD ievērošana**

Saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 1221/2009 *EMAS* reģistrētām organizācijām NAD ir jāievēro divos līmeņos:

— izstrādājot un īstenojot savu vidiskās pārvaldības sistēmu, ņemot vērā vidiskos pārskatus *(4. panta 1. punkta b) apakšpunkts)*;

Organizācijām būtu jāizmanto attiecīgie NAD elementi, kad tās atbilstīgi relevantajiem vidiskajiem aspektiem, kas apzināti vidiskajā pārskatā un vidiskajā politikā, definē un pārskata savus vidiskos mērķrādītājus ["uzdevumi vides jomā"] un mērķus un kad tās lemj par vidiskā veikuma uzlabošanas pasākumiem;

— sagatavojot vidisko deklarāciju (*4. panta 1. punkta d) apakšpunkts un 4. panta 4. punkts*).

Organizācijām, izvēloties, kādus rādītājus izmantot ziņojumos par vidisko veikumu, būtu jāapsver attiecīgie nozarspecifiskie vidiskā veikuma rādītāji ([4]), kas norādīti NAD.

Izvēloties rādītāju kopu ziņošanas vajadzībām, organizācijām būtu jāņem vērā, kādus rādītājus ierosināts izmantot attiecīgajā NAD un cik tie ir relevanti attiecībā uz tiem vidiskajiem aspektiem, kurus organizācija savā vidiskajā pārskatā atzinusi par būtiskiem. Rādītāji jāņem vērā tikai tad, ja tie ir relevanti attiecībā uz tiem vidiskajiem aspektiem, kas vidiskajā pārskatā atzīti par pašiem būtiskākajiem.

Ziņojot par vidisko sniegumu un citiem ar vidisko sniegumu saistītiem faktoriem, organizācijām vidiskajā deklarācijā būtu jānorāda, kā ir ņemtas vērā attiecīgās vidiskās pārvaldības paraugprakses un – ja tādi ir – izcilības kritēriji.

Būtu jāapraksta, kā attiecīgās vidiskās pārvaldības paraugprakses un izcilības kritēriji (kas norāda, kādu vidiskā veikuma līmeni ir sasniegušas sekmīgākās organizācijas) ir izmantoti, lai noskaidrotu, kādi pasākumi un darbības jāveic un kādas būtu iespējamās prioritātes vidiskā veikuma tālākā uzlabošanā. Tomēr vidiskās pārvaldības paraugprakšu ievērošana vai apzināto izcilības kritēriju izpilde nav obligāta: tā kā iesaistīšanās *EMAS* ir brīvprātīga, organizācijas pašas var izvērtēt, kādā mērā no izmaksu un ieguvumu viedokļa ir iespējams izpildīt šos kritērijus un ievērot paraugprakses.

Līdzīgi kā ar vidiskā veikuma rādītājiem, organizācijai ir jāizvērtē arī vidiskās pārvaldības paraugprakšu un izcilības kritēriju relevantums un izmantojamība atkarībā no tā, kādus vidiskos aspektus organizācija savā vidiskajā pārskatā atzinusi par būtiskiem, un no tehniskajiem un finansiālajiem aspektiem.

Par NAD elementiem (rādītāji, VPPP vai izcilības kritēriji), kas nav uzskatāmi par relevantiem no to vidisko aspektu viedokļa, kurus organizācija savā vidiskajā pārskatā atzinusi par būtiskiem, vidiskajā deklarācijā nav jāziņo un tie nav jāapraksta.

Dalība *EMAS* ir pastāvīgs process. Ik reizi, kad organizācija plāno uzlabot savu vidisko veikumu (un to pārskata), tai jānoskaidro, kas par konkrētajiem aspektiem sacīts NAD, lai, izmantojot pakāpenisku pieeju, secinātu, kādas problēmas risināšanai pienākusi kārta.

([4]) Saskaņā ar *EMAS* regulas IV pielikuma B punkta f) apakšpunktu vidiskajā deklarācijā jāietver "kopsavilkums par datiem, kuri pieejami par to, kāds ir organizācijas vidiskais veikums, ņemot vērā tās būtiskos vidiskos aspektus. Jāziņo gan par vidiskā veikuma pamatrādītājiem ["veikuma vides jomā rādītājs"], gan par specifiskajiem vidiskā veikuma rādītājiem, kas noteikti C iedaļā". IV pielikuma C punkta 3. apakšpunktā norādīts: "Katra organizācija arī ik gadu ziņo par savu veikumu attiecībā uz būtiskajiem tiešajiem un netiešajiem vidiskajiem aspektiem un ietekmi, kas saistīta ar tās galvenajām saimnieciskajām darbībām, ir izmērāma un verificējama un nav jau ietverta pamatrādītājos. Par šiem rādītājiem ziņo saskaņā ar šīs iedaļas ievadā noteiktajām prasībām. Organizācija, lai tai būtu vieglāk identificēt relevantos nozarspecifiskos rādītājus, ņem vērā 46. pantā minētos nozares atsauces dokumentus, ja tādi ir pieejami."

EMAS vidiskuma verificētāji ["vides verificētāji"] pārbauda, vai un kā organizācija, sagatavodama vidisko deklarāciju, ir ņēmusi vērā NAD (Regulas (EK) Nr. 1221/2009 18. panta 5. punkta d) apakšpunkts).

Kad akreditēti vidiskuma verificētāji veic auditu, tiem no organizācijas vajadzīgi pierādījumi, kā, ņemot vērā vidisko pārskatu, izraudzīti un ņemti vērā attiecīgie NAD elementi. Vidiskuma verificētāji nepārbauda, vai ir izpildīti aprakstītie izcilības kritēriji, bet verificē pierādījumus, kā ar NAD palīdzību noskaidroti rādītāji un izraudzīti pienācīgi brīvprātīgie pasākumi, ko organizācija varētu īstenot, lai uzlabotu savu vidisko veikumu.

Tā kā dalība *EMAS* un NAD izmantošana ir brīvprātīga, šādu pierādījumu sniegšanai nevajadzētu organizācijas nesamērīgi apgrūtināt. Konkrētāk, verificētāji neprasa atsevišķu pamatojumu par katru paraugpraksi, nozarspecifisko vidiskā veikuma rādītāju un izcilības kritēriju, kas ir norādīts NAD, bet ko organizācija, ņemot vērā savu vidisko pārskatu, nav atzinusi par relevantu. Tomēr verificētāji var organizācijai ieteikt nākotnē ņemt vērā vēl citus relevantus elementus, kas apliecinātu organizācijas apņemšanos savu veikumu pastāvīgi uzlabot.

Dokumenta struktūra

Šis dokuments sastāv no četrām iedaļām. 1. iedaļā aprakstīts *EMAS* juridiskais pamats un tas, kā izmantot šo dokumentu; 2. iedaļā noteikts šā atsauces dokumenta tvērums. 3. iedaļā īsi aprakstītas dažādas vidiskās pārvaldības paraugprakses (VPPP) ([5]), kā arī sniegta informācija par to izmantojamību. Ja bijis iespējams konkrētā VPPP izklāstā dot arī konkrētus vidiskā veikuma rādītājus un izcilības kritērijus, tie ir norādīti. Ja daži rādītāji un kritēriji ir relevanti vairākām VPPP, tie atkārtojas. 3. iedaļā norādīti ne tikai atsevišķās VVPP paredzētie rādītāji, bet arī vairāki vidiskā veikuma rādītāji, ko var izmantot, lai novērtētu cieto sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sistēmu veikumu kopumā. Tomēr nav bijis iespējams noteikt izcilības kritērijus visām VPPP un rādītājiem vai nu tāpēc, ka datu pieejamība ir ierobežota, vai tāpēc, ka katras atkritumu apsaimniekošanas iestādes vai atkritumu apsaimniekošanas uzņēmuma konkrētie apstākļi (piem., lauku vai pilsētas teritorija, izmantotās dalītās savākšanas un atkritumu apsaimniekošanas sistēmas veids, vietējie patēriņa modeļi) atšķiras tādā mērā, ka no šādiem izcilības kritērijiem nebūtu jēgas. Pat tad, kad izcilības kritēriji ir norādīti, tie nav domāti kā visām atkritumu apsaimniekošanas iestādēm vai atkritumu vai visiem atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumiem sasniedzami mērķrādītāji vai mērlielumi, kas ļautu salīdzināt vidisko veikumu visā nozarē, bet gan kā sasniedzamo rezultātu mēraukla, kas atsevišķām organizācijām ļauj sekot līdzi panāktajam progresam un tās pamudina uz jauniem uzlabojumiem.

4. iedaļā dota visaptveroša tabula, kurā uzskaitīti visbūtiskākie vidiskā veikuma rādītāji, attiecīgi skaidrojumi un saistītie izcilības kritēriji.

2. **TVĒRUMS**

Šis nozares atsauces dokuments domāts divu veidu organizācijām atkritumu apsaimniekošanas sektorā: atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumiem (publiskiem un privātiem), tostarp uzņēmumiem, kas īsteno ražotāja atbildības shēmas, un atkritumu apsaimniekošanas iestādēm (publiskās pārvaldes iestādēm, kas atbildīgas par atkritumu apsaimniekošanu, parasti vietējā līmenī). Šīs organizācijas aptver šādi *NACE* kodi (saskaņā ar saimniecisko darbību statistisko klasifikāciju, kas izveidota ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1893/2006 ([6])):

— 38.1 — atkritumu savākšana,

— 38.2 — atkritumu apstrāde un likvidēšana [izvietošana],

— 38.3 — materiālu atgūšana [otrreizējā pārstrāde],

([5]) Sīks visu paraugprakšu apraksts un praktiski norādījumi to īstenošanai ir atrodami *JRC* publicētajā zinātniskās un politiskās situācijas pārskatā, kas pieejams tiešsaistē http://susproc.jrc.ec.europa.eu/activities/emas/documents/WasteManagementBEMP.pdf. Lasītājiem, kas vēlas iegūt plašāku informāciju par šajā dokumentā aprakstītajām paraugpraksēm, vajadzētu iepazīties ar šo pārskatu.

([6]) Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 20. decembra Regula (EK) Nr. 1893/2006, ar ko izveido *NACE* 2. red. saimniecisko darbību statistisko klasifikāciju, kā arī groza Padomes Regulu (EEK) Nr. 3037/90 un dažas EK regulas par īpašām statistikas jomām (OV L 393, 30.12.2006., 1. lpp.).

— 39.0 — sanitārija un citi atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumi,

— 84.1 — valsts vadīšana un sabiedrības sociāli ekonomiskā politika.

Šis nozares atsauces dokuments neaptver tādu organizāciju darbību, kas rada atkritumus, bet neietilpst atkritumu apsaimniekošanas sektorā (t. i., vairums organizāciju).

Šajā nozares atsauces dokumentā ir aprakstītas paraugprakses, kas piekopjamas šādos atkritumu apsaimniekošanas posmos un darbībās:

— atkritumu apsaimniekošanas stratēģijas izveide,

— atkritumu rašanās novēršanas veicināšana,

— produktu atkalizmantošanas veicināšana un atkalizmantošanai domātu atkritumu sagatavošanas veicināšana,

— atkritumu savākšanas uzlabošana,

— atkritumu apstrāde (aprobežojoties ar darbībām, kas dod iespēju materiālus reciklēt).

Atkritumu apstrādes jomā šis nozares atsauces dokuments aptver tikai tādus kompleksus, kur notiek apstrāde, kas neietilpst Rūpniecisko emisiju direktīvas ([7]) darbības jomā (piem., šķirošanas kompleksi plastmasas reciklēšanas vajadzībām).

Šajā nozares atsauces dokumentā iztirzātas trīs atkritumu plūsmas:

— cietie sadzīves atkritumi (CSA): mājsaimniecības atkritumi un pēc parametriem un sastāva mājsaimniecības atkritumiem līdzīgi atkritumi no, piemēram, mazumtirdzniecības, pārvaldes, izglītības, veselības pakalpojumu, izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu sektoriem, kā arī citu pakalpojumu un darbību sektoriem,

— būvgruži un ēku nojaukšanā radušies atkritumi (BNA),

— veselības aprūpes atkritumi (VAA).

Rūpnieciskie atkritumi un komerciālie atkritumi, kas nepieder pie CSA, šajā dokumentā nav apskatīti.

Šis atsauces dokuments ir iedalīts piecās galvenajās iedaļās (2.1. tabula), kas aptver no mērķorganizācijas viedokļa galvenos vidiskos aspektus, kuri saistīti ar atkritumu apsaimniekošanu.

2-1. tabula

Atkritumu apsaimniekošanas NAD struktūra un galvenie aplūkotie vidiskie aspekti

Iedaļa	Apraksts	Galvenie aplūkotie vidiskie aspekti
3.1. Transversālās VPPP	Šajā iedaļā aplūkotas visām šā dokumenta aptvertajām atkritumu plūsmām piemērojamās transversālās paraugprakses, sākot ar atkritumu apsaimniekošanas stratēģijas nospraušanu un ekonomisko instrumentu izmantošanu un beidzot ar vēl citu piemērotu paraugprakšu apzināšanu citos ES atsauces dokumentos.	Atkritumu rašanās novēršanas pasākumi Atkritumu savākšana Atkritumu šķirošana, sagatavošana atkalizmantošanai un apstrāde Transporta operācijas Enerģijas atgūšana no atkritumiem Atkritumu likvidēšana

([7]) Direktīva 2010/75/ES.

Iedaļa	Apraksts	Galvenie aplūkotie vidiskie aspekti
3.2. CSA: VPPP	Šajā iedaļā izklāstīts, kā atkritumu apsaimniekošanas organizācijas un uzņēmumi var vislabāk apsaimniekot CSA, tostarp apskatīta stratēģijas izstrāde, atkritumu rašanās novēršana, produktu atkalizmantošana, atkritumu sagatavošana atkalizmantošanai, atkritumu savākšana un atkritumu apstrādes operācijas. Šajā iedaļā iekļautas arī VPPP, kas attiecas uz ražotāja atbildības organizācijām.	Atkritumu rašanās novēršanas pasākumi Atkritumu savākšana Atkritumu šķirošana, sagatavošana atkalizmantošanai un apstrāde Transporta operācijas Enerģijas atgūšana no atkritumiem Atkritumu likvidēšana
3.3. CSA: kopējie vidiskā veikuma rādītāji	Šajā iedaļā sniegti kopējie vidiskā veikuma rādītāji, ko var izmantot, lai novērtētu cieto sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sistēmu sniegumu kopumā.	Atkritumu rašanās novēršanas pasākumi Atkritumu savākšana Atkritumu šķirošana, sagatavošana atkalizmantošanai un apstrāde Transporta operācijas Enerģijas atgūšana no atkritumiem Atkritumu likvidēšana
3.4. BNA: VPPP	Šajā iedaļā galvenā uzmanība ir pievērsta tādu atkritumu apsaimniekošanas iestāžu un atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumu darbībām, kuras ir tieši vai netieši atbildīgas par BNA apsaimniekošanu. Galvenie iztirzātie jautājumi ir BNA apsaimniekošanas plāni, tas, kā novērst BNA kontaminācijuar PHB, kā apsaimniekot azbesta atkritumus un kā pārstrādāt ģipškartona atkritumus un BNA reciklēšanas nolūkā.	Atkritumu rašanās novēršanas pasākumi Atkritumu savākšana Atkritumu šķirošana un apstrāde Transporta operācijas Atkritumu likvidēšana
3.5. VAA: VPPP	Šajā iedaļā izklāstīts, kā atkritumu apsaimniekošanas iestādes un atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumi var vislabāk apsaimniekot VAA. Galvenās aptvertās jomas ir šādas: VAA segregācijas optimizācija un alternatīvu VAA apstrādes paņēmienu ieviešana.	Atkritumu savākšana Atkritumu apstrāde Atkritumu likvidēšana

2.2. tabulā ir norādīts, kādi ir ar katru 2.1. tabulā minēto galveno vidisko aspektu saistītie galvenie vides ietekmējumi, kas iztirzāti šajā dokumentā. 2.1. tabulā un 2.2. tabulā uzskaitītie vidiskie aspekti atzīti par nozarei parasti visrelevantākajiem. Tomēr tas, kādiem vidiskajiem aspektiem jāpievēršas konkrētam uzņēmumam, jāizvērtē katrā gadījumā atsevišķi.

2.2. tabula

Relevantākie vidiskie aspekti un ar tiem saistītie vides ietekmējumi, kas aplūkoti šajā dokumentā

Galvenie vidiskie aspekti	Galvenie vides ietekmējumi
Atkritumu savākšana	— Klimata pārmaiņas (SEG emisijas) — Emisijas gaisā — Dabas resursu noplicināšana

Galvenie vidiskie aspekti	Galvenie vides ietekmējumi
Atkritumu rašanās novēršanas pasākumi	— Klimata pārmaiņas (SEG emisijas) — Emisijas gaisā — Dabas resursu noplicināšana
Atkritumu šķirošana, sagatavošana atkalizmantošanai un apstrāde	— Klimata pārmaiņas (SEG emisijas) — Emisijas gaisā/ūdenī/zemē — Dabas resursu noplicināšana — Zemes izmantojums
Transporta operācijas	— Klimata pārmaiņas (SEG emisijas) — Emisijas gaisā — Dabas resursu noplicināšana
Enerģijas atgūšana no atkritumiem	— Klimata pārmaiņas (SEG emisijas) — Emisijas gaisā/ūdenī/zemē — Dabas resursu noplicināšana — Zemes izmantojums
Atkritumu likvidēšana	— Klimata pārmaiņas (SEG emisijas) — Emisijas gaisā/ūdenī/zemē — Dabas resursu noplicināšana — Zemes izmantojums

3. ATKRITUMU APSAIMNIEKOŠANAS NOZARES VIDISKĀS PĀRVALDĪBAS PARAUGPRAKSES, VIDISKĀ VEIKUMA RĀDĪTĀJI UN IZCILĪBAS KRITĒRIJI

3.1. Transversālās VPPP

Šajā iedaļā izklāstītās VPPP attiecas uz transversāliem atkritumu apsaimniekošanas jautājumiem, kas ir relevanti visām aplūkotajām atkritumu plūsmām (t. i., cietie sadzīves atkritumi, būvgruži un ēku nojaukšanā radušies atkritumi, veselības aprūpes atkritumi).

3.1.1. *Integrētas atkritumu apsaimniekošanas stratēģijas*

VPPP ir izstrādāt un īstenot integrētu atkritumu apsaimniekošanas stratēģiju, kurā ņemti vērā šādi aspekti:

— pašreizējās un nākotnē sagaidāmās atkritumu plūsmu tendences,

— atkritumu apsaimniekošanas hierarhija ([8]), pasākumu prioritizēšana atbilstīgi šai hierarhijai (pirmām kārtām atkritumu rašanās novēršana, otrām kārtām sagatavošana atkalizmantošanai utt.),

— tuvumā esošo atkritumu šķirošanas/apstrādes kompleksu pieejamība un jauda,

— iedzīvotāju pašreizējais vidiskais apzinīgums un uztvere,

— visi pārējie specifiskie apstākļi, kas ietekmē atkritumu apsaimniekošanu (piemēram, liels tūristu/svārstmigrantu skaits, specifiska saimnieciskā darbība, klimats).

([8]) Atkritumu apsaimniekošanas hierarhijas pakāpes ir šādas: atkritumu rašanās novēršana, sagatavošana atkalizmantošanai, reciklēšana, atgūšana un likvidēšana.

Lai varētu izstrādāt atkritumu apsaimniekošanas stratēģiju, ir, izmantojot datu monitoringa pieeju un pienācīgi izvērtējot atkritumu apsaimniekošanas iespējas, jānoskaidro katras galvenās atkritumu plūsmas kvantitāte un kvalitāte. Tas nozīmē, kad dažos gadījumos var būt nepieciešams izmantot aprites cikla izvērtējumu (*LCA*), lai noskaidrotu, kuri risinājumi nodrošina vislabāko vidisko veikumu (sk. VPPP Nr. 3.1.2), un tādēļ var dažkārt nākties atkāpties no atkritumu apsaimniekošanas hierarhijas.

Izmantojamība

VPPP ir galvenokārt paredzēta atkritumu apsaimniekošanas iestādēm, kam ir kontrole vai vismaz būtiska ietekme pār atkritumu apsaimniekošanas stratēģiju vietējā vai reģionālā līmenī – pirmām kārtām pašvaldībām. Atkritumu apsaimniekošanas iestādēm var nākties stratēģiskajā plānošanā piesaistīt ārpakalpojumus, ja ir vajadzīgas īpašas speciālās zināšanas, piemēram, par datu analīzi vai atkritumu apstrādes procesiem.

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i1) Ir nosprausti vispārīgi mērķrādītāji atkritumu apsaimniekošanas sistēmas uzlabošanai (piem., balstoties uz šajā dokumentā definētajiem rādītājiem) (jā/nē). i2) Ir nosprausti specifiski mērķrādītāji atkritumu rašanās novēršanai un atkalizmantošanai (jā/nē).	b1) Ir pieņemta integrēta atkritumu apsaimniekošanas stratēģija, kurā nosprausti ilgtermiņa (t. i., 10–20 gadi) un īstermiņa (t. i., 1–5 gadi) vispārīgi mērķrādītāji atkritumu apsaimniekošanas sistēmas uzlabošanai, un tā tiek regulāri pārskatīta (vismaz reizi trijos gados).

3.1.2. *Atkritumu apsaimniekošanas risinājumu aprites cikla izvērtējums*

VPPP ir atkritumu apsaimniekošanas stratēģijā un operācijās iestrādāt aprites cikla koncepciju un izvērtējumu; bez 1. un 2. etapa (sk. zemāk) iztikt nevar, savukārt 3. līdz 8. etaps, kas paredz, ka tiek pēc vajadzības veikts aprites cikla izvērtējums, nav vienmēr obligāts.

1) Atkritumu apsaimniekošanas stratēģijas izstrādē un īstenošanā sistemātiski piemēro aprites cikla koncepciju (līdztekus atkritumu apsaimniekošanas hierarhijai).

2) Sagatavo attiecīgās *LCA* literatūras apskatu ar mērķi alternatīvus atkritumu apsaimniekošanas risinājumus sarindot pēc to vidiskā veikuma, ja izpētītās sistēmas ir tieši salīdzināmas ar pieejamajiem risinājumiem.

3) Piemēro *LCA* specifiskiem apsaimniekošanas un tehnoloģiskiem risinājumiem, par kuriem nav pieejama ticama publicēta literatūra; tas nozīmē, ka ir vai nu jāiepērk *LCA* pakalpojumi, vai pašiem jāizmanto attiecīga *LCA* programmatūra.

4) Rūpīgi apsver sistēmas robežas; tas nodrošina, ka ir iespējams precīzi salīdzināt dažādus atkritumu apsaimniekošanas risinājumus un apsvērt sistēmas paplašināšanu un/vai *LCA* piemērošanu, lai tiktu ņemti vērā novērstie procesi (piem., tīkla elektroenerģijas ražošana).

5) Sastāda un dokumentē aprites cikla pārskatus par references plūsmām, ja iespējams, izmantojot primāros datus, kas reģistrēti visā vērtību ķēdē, ņemot vērā datu kvalitāti un nenoteiktības diapazonus.

6) Izraugās nozīmīgāko vidisko noslodžu aptveršanai piemērotākās ietekmes kategorijas.

7) Par relevantajām ietekmes kategorijām iegūtos rezultātus izklāsta normalizētā formātā, lai varētu novērtēt komplementaritāti vai kompromisus, skaidri norādot nenoteiktības kļūdas un jutīguma analīzes.

8) Nodrošina, ka *LCA* pētījumu validē neatkarīga trešā puse (obligāta prasība saskaņā ar ISO 14044 [9]), lai rezultātus varētu izplatīt ārpus organizācijas, un labā prakse arī tad, ja rezultātus izmanto tikai iekšēji).

[9] ISO 14044:2006: Vides pārvaldība. Dzīves cikla novērtēšana. Prasības un vadlīnijas.

Izmantojamība

Ne vienmēr ir nepieciešams pilns aprites cikla izvērtējums. Dažos gadījumos paraugprakses izvēlei var pietikt ar atkritumu apsaimniekošanas hierarhijā norādīto atkritumu apsaimniekošanas risinājumu sarindošanu pēc prioritātes. Tomēr bieži ir nepieciešams detalizēti salīdzināt risinājumus, kas atkritumu apsaimniekošanas hierarhijā ir līdzvērtīgā pozīcijā, un izmaiņas apsaimniekošanā, kas ietekmē kopējo sniegumu visā atkritumu ķēdē.

Izmantot aprites cikla koncepciju un sagatavot pārskatu par *LCA* pētījumiem var jebkura lieluma atkritumu apsaimniekošanas organizācijas. Var būt, ka tikai lielākām organizācijām ir ekonomiski iespējams iegādāties tām speciāli izstrādātus *LCA* pakalpojumus un/vai maksāt par darbinieku apmācību *LCA* jautājumos.

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i3) Visā atkritumu apsaimniekošanas stratēģijas izstrādē un īstenošanā tiek sistemātiski izmantota aprites cikla koncepcija un vajadzības gadījumā tiek veikti aprites cikla izvērtējumi (jā/nē).	b2) Atkritumu apsaimniekošanas stratēģija ir izstrādāta un tiek īstenota, sistemātiski piemērojot aprites cikla koncepciju; vajadzības gadījumā tiek izmantoti *ad hoc* pētījumi, kuros tiek izvērtēts aprites cikls.

3.1.3. *Ekonomiskie instrumenti*

VPPP ir izmantot ekonomiskos instrumentus, lai atkritumus radošo iedzīvotāju un organizāciju rīcību ievirzītu videi draudzīgākā gultnē. Ekonomiskie instrumenti var palīdzēt:

— samazināt radīto atkritumu apjomu vai samazināt bīstamo atkritumu īpatsvaru,

— veicināt atkritumu sagatavošanu atkalizmantošanai un reciklēšanu; samazināt incinerāciju un apglabāšanu poligonos,

— uzlabot produktu konstrukciju (piem., veicināt reciklējamu materiālu izmantošanu).

Ar atkritumu apsaimniekošanu saistītie ekonomiskie instrumenti var būt gan motivējoši (pozitīvi ekonomiskie signāli, piem., atlaides, atalgojoši kuponi), gan demotivējoši (negatīvi ekonomiskie signāli, piem., nodokļi, maksas, soda naudas); tie var būt:

— nodokļi un nodokļu diferencēšana, piem., atkritumu likvidēšanas nodoklis, poligonu nodoklis, incinerācijas nodoklis,

— produktu aplikšana ar nodevām (piem., attiecībā uz plastmasas maisiņiem vai celtniecības agregātmateriāliem),

— atkritumu cenošana, piem., maksa tiek noteikta par vienību vai arī tiek izmantotas shēmas "cik izmet, tik maksā" *(pay-as-you-throw* jeb *PAYT*),

— iepakojuma depozīta sistēmas,

— ražotāja paplašinātas atbildības shēmas,

— citi risinājumi, piem., tirgojamas atļaujas, subsīdijas reciklēšanai, atbrīvojumi no PVN.

Izmantojamība

Galvenie kavēkļi, kas liedz izmantot ekonomiskos instrumentus vietējā līmenī, ir regulējums un tā piemērošana.

Turklāt vietējos ekonomiskos instrumentus, kas ir grūti pārvaldāmi gan tehniskā, gan vadības un sociālā ziņā, ir iespējams izmanot tikai tad, ja vietējā pārvaldes līmenī ir nostiprinājies vidiskais apzinīgums, pastāv labas pārvaldības prasmes un tiecība uz inovācijām, kā arī laba uzskaites prakse.

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i4) Vietējā līmenī vēlamās rīcības stimulēšanai tiek izmantoti ekonomiskie instrumenti (jā/nē). i5) To iedzīvotāju/komersantu īpatsvars, kas izmanto brīvprātīgu ekonomisko instrumentu (%).	b3) Lai sasniegtu vietējā atkritumu apsaimniekošanas stratēģijā nospraustos mērķus, tiek sistemātiski piemēroti vietējā līmenī izveidotie ekonomiskie instrumenti (nodokļi, nodokļu diferencēšana, produktu aplikšana ar nodevām, atkritumu cenošana, ražotāja paplašinātas atbildības shēmas, iepakojuma depozīta sistēmas). b4) Visos pašvaldības teritorijā organizētos festivālos un lielos sabiedriskos pasākumos darbojas trauku un galda piederumu depozīta sistēma.

3.1.4. *Saikne ar citiem paraugpraksēm relevantiem atsauces dokumentiem*

VPPP ir ieviest pašas modernākās tehnoloģijas, ar kurām tiek maksimāli palielināta resursefektivitāte un līdz minimumam samazināta ietekme uz vidi atkritumu apstrādes jomās (te ietilpst materiālu reciklēšana, enerģijas atgūšana un atkritumu likvidēšana). Organizācijas var iepazīties ar šādiem noderīgiem atsauces dokumentiem (nepilnīgs saraksts) par relevantajām vismodernākajām tehnoloģijām:

— Atsauces dokuments par labākajiem pieejamajiem tehniskajiem paņēmieniem atkritumu apstrādē ([10]),

— Kritēriji, pēc kuriem nosaka, kad atkritumi pārstāj būt par atkritumiem ([11]),

— Atsauces dokuments par labākajiem pieejamajiem tehniskajiem paņēmieniem atkritumu incinerācijā,

— ES Poligonu direktīva (Padomes Direktīva 1999/31/EK) ([12]).

Izmantojamība

Šī VPPP ir domāta vietējām atkritumu apsaimniekošanas iestādēm un atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumiem, kas plāno un veic operācijas tādās jomās kā atkritumu apstrāde, materiālu reciklēšana, enerģijas atgūšana un atkritumu likvidēšana.

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i6) Tiek izmantoti relevantie šajā VPPP uzskaitītie vismodernākie tehniskie paņēmieni (jā/nē).	—

3.2. **VPPP attiecībā uz cietajiem sadzīves atkritumiem**

Šajā iedaļā izklāstītās VPPP attiecas uz cieto sadzīves atkritumu (CSA) apsaimniekošanu.

([10]) Vairāk par labāko pieejamo tehnisko paņēmienu atsauces dokumentu saturu un pilnīgu jēdzienu un akronīmu skaidrojumu meklējiet Eiropas Piesārņojuma integrētās novēršanas un kontroles biroja vietnē http://eippcb.jrc.ec.europa.eu/

([11]) Šie kritēriji tika ieviesti 2008. gada decembrī ar Atkritumu pamatdirektīvas (2008/98/EK) 6. pantu. Plašāka informācija pieejama http://ec.europa.eu/environment/waste/framework/end_of_waste.htm

([12]) Padomes 1999. gada 26. aprīļa Direktīva 1999/31/EK par atkritumu poligoniem (OV L 182, 16.7.1999., 1. lpp.) Ar plašāku informāciju par Atkritumu poligonu direktīvu un pilnu tās tekstu var iepazīties šajā tīmekļa vietnē: http://ec.europa.eu/environment/waste/landfill_index.htm

Stratēģiskās VPPP

3.2.1. *Izmaksu salīdzinošā novērtēšana*

Atkritumu apsaimniekošanas risinājumu izvēli lielā mērā ietekmē ekonomiskie faktori; izmaksu salīdzinošā novērtēšana, kuras gaitā pašvaldības izmaksu struktūra tiek salīdzināta ar citu pašvaldību datiem, ir VPPP, jo dod iespēju identificēt optimizācijas risinājumus, kuri pavērtu iespējas piekopt videi draudzīgāku praksi. Izmaksu salīdzinošo novērtēšanu var veikt pati organizācija iekšēji, neatkarīga trešā persona vai to var organizēt sadarbībā ar citām pašvaldībām. Parasti analizē tādas izmaksas kā atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu izmaksas un specifisku atkritumu frakciju likvidēšanas izmaksas, kā arī ieņēmumus, ko gūst, pārdodot atkritumus, ko nosūta uz sagatavošanu atkalizmantošanai vai reciklēšanu, vai citus blakusproduktus.

Izmaksu salīdzinošajā novērtēšanā jāņem vērā visas teritorijā radušos atkritumu frakcijas, kas ietilpst CSA kategorijā. Visaptverošās analīzes aptver izmaksas par atkritumu savākšanu, atkritumu apstrādi (šķirošana, atgūšana, likvidēšana utt.), t. sk. slēgto poligonu apsaimniekošanu, personāla izmaksas un visas citas ar atkritumu apsaimniekošanu saistītās izmaksas.

Izmantojamība

Izmaksu salīdzinošo novērtēšanu var izmantot teritorijās (vietējā vai valsts līmenī), kur ir salīdzināmi atkritumu apsaimniekošanas apstākļi un pastāv vienots tiesiskais regulējums. Tomēr dažos gadījumos īpašu apstākļu dēļ ir vērojamas lielas novirzes. Izmaksu salīdzinošā novērtēšana ir īpaši svarīga teritorijās, kur atkritumu apsaimniekošanas sistēmas darbojas slikti, jo tā var palīdzēt pāriet uz sekmīgāku atkritumu apsaimniekošanu.

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i7) Regulāra piedalīšanās detalizētā izmaksu salīdzinošās novērtēšanas pētījumā (jā/nē). i8) Kopējās CSA apsaimniekošanas izmaksas uz vienu iedzīvotāju gadā (EUR/iedz. gadā).	—

3.2.2. *Pamatīgs atkritumu monitorings*

Lai izstrādātu un ieviestu efektīvu un rezultatīvu atkritumu apsaimniekošanas stratēģiju, ir detalizēti jāpārzina statistikas dati par vietējā līmenī savāktajām un apsaimniekotajām atkritumu plūsmām.

Tāpēc VPPP ir:

— regulāri ievākt un apstrādāt datus gan par katru atsevišķo atkritumu plūsmu, gan dažādos savākšanas, atkalizmantošanas/sagatavošanas atkalizmantošanai, šķirošanas, reciklēšanas, atgūšanas un likvidēšanas procesu etapos,

— regulāri veikt jaukto atkritumu sastāva analīzi,

— ja par atkritumu apsaimniekošanu ir noslēgti ārpakalpojumu līgumi, līgumos paredzēt klauzulas par visaptverošu datu sistemātisku paziņošanu.

Atkritumu monitoringa dati noder iekšējā analīzē (piemēram, lai izvērtētu jauna pasākuma iespējamo īstenošanu), turklāt par tiem var informēt attiecīgās publiskās pārvaldes iestādes un iedzīvotājus, lai tā veicinātu stāvokļa uzlabošanos un informētību.

Izmantojamība

Detalizētu atkritumu monitoringu var izmantot visas pašvaldības un atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumi, kas apsaimnieko cietos sadzīves atkritumus. Ja organizācija procesu tikai sāk, atkritumu monitoringā vispirms var koncentrēties uz visnozīmīgākajām atkritumu frakcijām, bet pēc tam to pakāpeniski attiecināt uz visām frakcijām.

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i9) Atkritumu datu izsekošanai un ziņošanai tiek izmantoti tīmekļa rīki (jā/nē). i10) Jaukto atkritumu sastāva analīzes biežums (viena sastāva analīze reizi # mēnešos vai gados).	b5) Jaukto atkritumu sastāva analīze tiek veikta vismaz četrreiz gadā (dažādos gadalaikos) ik pēc trim gadiem vai ikreiz, kad būtiski mainīta atkritumu apsaimniekošanas sistēma.

3.2.3. *Cik izmet, tik maksā*

Pieejas "cik izmet, tik maksā" (*PAYT*) mērķis ir taisnīgi īstenot principu "piesārņotājs maksā", proti, atkritumu apsaimniekošanas sistēmas lietotāji norēķinās par to atkritumu apjomu, ko tie radījuši.

VPPP ir no lietotājiem iekasēt tādu maksu, kuras pamatā ir fiksēti un mainīgi maksas komponenti; tā atspoguļo atkritumu apsaimniekošanas izmaksu struktūru un salāgo lietotāju intereses (t. i., jo mazāk atkritumu tiek radīts, jo mazāka ir maksa) ar atkritumu savācēju interesēm (t. i., pateicoties fiksētajam komponentam, tiek nodrošināta ieņēmumu stabilitāte).

Praksē sistēmu var īstenot dažādi, parasti tās ir:

— tilpuma shēmas (var izvēlēties konteinera lielumu),

— maisu shēmas (izmantoto atkritumu maisu skaits), piem., var ar priekšapmaksu iegādāties īpašus maisus,

— masas shēmas (konkrētajā konteinerā savākto atkritumu masa),

— biežuma shēmas (cik bieži konteineru izliek izvešanai; šo pieeju var kombinēt ar tilpuma un masas shēmām).

Shēmas ietvaros maksu var iekasēt vai nu tikai par atkritumu atlikām, vai par dalītajām atkritumu plūsmām arī, tomēr mērķim jābūt sekmēt atkritumu sašķirošanu rašanās vietā un novērst atkritumu rašanos.

Četri galvenie elementi, kas ļauj īstenot *PAYT* shēmu, ir šādi:

— tiek identificēti atsevišķie lietotāji ([13]),

— tiek mērītas atkritumu plūsmas atsevišķa lietotāja līmenī (piem., savākšana no lieveņa, ielas konteineri, šķiroto atkritumu savākšanas laukumi),

— tiek noteikta tāda vienības cena, kas patiešām motivē mainīt paradumus,

— tiek iesaistīti iedzīvotāji, lai nodrošinātu, ka viņi pareizi izprot shēmas parametrus un ir gatavi un apņēmības pilni tajā iesaistīties (tas ir svarīgi, jo ļauj novērst nelikumīgu atkritumu izgāšanu vai atkritumu pārvešanu uz citām teritorijām, kur *PAYT* shēma nedarbojas).

Izmantojamība

Šī pieeja ir plaši izmantojama, tomēr ir jāpielāgo esošā infrastruktūra (piem., savākšana). Parasti *PAYT* principus ir iespējams pilnā mērā ievērot tad, ja darbojas savākšana no lieveņa.

Lai panāktu izpildi, ir vajadzīgi arī piesardzības pasākumi (piem., jāpielūko, ka atkritumi nenonāk to tuvējo pašvaldību CSA, kurās *PAYT* shēma nedarbojas, vai atkritumu tvertnēs uz ielas). To panākt ir vieglāk, ja lietotāji jau ir informēti par tādiem jautājumiem kā atkritumu šķirošana rašanās vietā un plašākas ar vidi un atkritumiem saistītas problēmas.

([13]) Pirmie divi elementi nav vajadzīgi *PAYT* shēmās, kur izmanto ar priekšapmaksu iegādātus atkritumu maisus.

Atkarībā no īstenošanas (piem., ja uz atkritumu konteineriem vai maisiem norāda lietotāju) ir vajadzīgi pienācīgi pasākumi, ar kuriem pareizi risināt datu privātuma un konfidencialitātes jautājumus (piem., droša datu glabāšana).

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i11) Ir ieviesta sistēma "cik izmet, tik maksā" (*PAYT*) (jā/nē). i12) *PAYT* sistēmā ir iekļauti atkritumi, ko nodod šķiroto atkritumu savākšanas laukumos (jā/nē). i13) To lietotāju īpatsvars, kas nerada nekādus atkritumus (%).	b6) Ir ieviesta *PAYT* sistēma, kuras ietvaros vismaz 40 % no izmaksām sedz lietotāji atkarībā no savākto jaukto atkritumu daudzuma (kg vai m^3), atkritumu konteineru lieluma un/vai izvešanas reižu skaita. b7) *PAYT* sistēmā ir iekļauti arī atkritumi, ko nodod šķiroto atkritumu savākšanas laukumos.

3.2.4. *Rezultativitātē balstīti atkritumu apsaimniekošanas līgumi*

VPPP ir vietējām iestādēm, kas par atsevišķu CSA apsaimniekošanas pakalpojumu sniegšanu ir noslēgušas līgumus ar privātiem pakalpojumu sniedzējiem, līgumos iekļaut klauzulas par rezultativitāti. Šādi līgumi var nodrošināt gan vidisko, gan finansiālo mērķu sasniegšanu.

Rezultativitātē balstītiem līgumiem ir šādas trīs galvenās pazīmes:

— tajos ir definēta virkne mērķu un rādītāju, pēc kā var izmērīt līgumslēdzēja rezultativitāti,

— tiek vākti dati par rezultativitātes rādītājiem, pēc kā var novērtēt pakalpojuma sniegšanu,

— labi vai slikti rezultāti ietekmē līgumslēdzēju (lielāki ieņēmumi vai sodi).

Ir svarīgi, lai vietējās iestādes rezultativitātes klauzulās iekļautu visu rādītāju kopumu (par piemēru var ņemt 3.3. iedaļā uzskaitītos rādītājus) un pienācīgu monitoringu. Īpaša vērība jāpievērš bāzlīnijas definēšanai, turklāt jāņem vērā, kā salīdzinošās novērtēšanas mehānismu var ietekmēt mainīgi ārējie apstākļi (ekonomiskie, sociālie, regulatīvie utt.).

Izmantojamība

Efektīva atkritumu apsaimniekošanas rezultativitātes monitoringa sistēma ir priekšnoteikums, lai varētu izveidot rezultativitātē balstītas atkritumu apsaimniekošanas monitoringa sistēmu (balstoties uz iekšējo vadības praksi, ko piemēro arī līgumu pārvaldībai).

Pirmo reizi pārejot uz rezultativitātē balstītiem līgumiem, ir svarīgi iedibināt dialogu ar potenciālajiem līgumslēdzējiem un visām ieinteresētajām pusēm, lai noskaidrotu, kas ir tehniski un ekonomiski iespējams.

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i14) Līguma vērtības daļa, kas atkarīga no vidisko mērķu vai definētā vidiskā veikuma sasniegšanas (%). i15) Klientu apmierinātība (% iedzīvotāju ir apmierināti mājsaimniecības atkritumu savākšanu un jo īpaši ar dalīti savākto atkritumu frakciju savākšanu).	—

3.2.5. *Informētības uzlabošana*

Paraugprakse informētības uzlabošanā ir rezultatīvi veicināt atkritumu rašanās novēršanu, atkalizmantošanu un reciklēšanu atkritumu savākšanas rajonā. Laika gaitā tas ļautu uzlabot visus nozīmīgākos atkritumu radīšanas un šķirošanas rādītājus.

Atbilstīgi šai paraugpraksei īstenotas informētības uzlabošanas kampaņas ir šādas:

— tām ir skaidri definēts mērķis un uzdevumi, viscaur tiek nodrošināta saziņas nepārtrauktība, konsekvence, komplementaritāte un skaidrība,

— tām ir nepārprotams vēstījums, kas domāts un pielāgots skaidri definētai mērķauditorijai,

— tās tiek īstenotas efektīvi, pateicoties darbību integrācijai un skaidri noteiktām atbildības jomām.

Piemēra pēc var minēt divus nozīmīgus faktorus, kas kavē reciklēšanu un ko var pārvarēt, uzlabojot informētību:

— zināšanu trūkums: nav zināms, kādiem atkritumiem jānonāk katrā konteinerā, vai trūkst izpratnes par vietējo reciklēšanas shēmu (piem., kurās dienās izved atkritumus u. tml.),

— attieksme un uztvere: nav pārliecības, ka atkritumus nepieciešams reciklēt, trūkst motivācijas novērst atkritumu rašanos un tos šķirot.

Iedzīvotāju informēšanas kampaņas var tieši īstenot atkritumu apsaimniekošanas organizācija, profesionālas aģentūras tās vārdā vai partnerorganizācijas (tostarp ieinteresētās personas no citām nozarēm).

Var izmanto pilnu saziņas kanālu klāstu; te ietilpst, piemēram, reklāma, sabiedriskās attiecības, tiešais mārketings, kopienas iesaiste, iesaiste tiešsaistē, sociālie mediji un produktu marķēšana.

Izmantojamība

Zināmā mērā informētības uzlabošanas pasākumus var īstenot jebkādā kontekstā.

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i16) Informētības uzlabošanai atvēlētais budžets uz vienu iedzīvotāju gadā (EUR/iedz. gadā). i17) Daļa no kopējā CSA apsaimniekošanas budžeta, kas atvēlēta informētības uzlabošanai (%). i18) To atkritumu apsaimniekošanas rajona iedzīvotāju īpatsvars, kas tikuši informēti noteiktā laika periodā (piem., % iedzīvotāju mēnesī).	b8) Tiek sistemātiski rīkotas dažādām mērķgrupām (piem., skolēni, sabiedrība kopumā, šķiroto atkritumu savākšanas laukumu lietotāji) domātas informētības uzlabošanas kampaņas, un informētības uzlabošanas pasākumiem atvēlētais gada budžets ir vismaz 5 EUR uz iedzīvotāju.

3.2.6. *Atkritumu apsaimniekošanas konsultantu tīkla izveide*

VPPP ir vietējā līmenī izveidot atkritumu apsaimniekošanas konsultantu tīklu (tos dēvē arī par "atkritumu konsultantiem", "atkritumu rašanās novēršanas konsultantiem", "reciklēšanas konsultantiem" u. tml.), lai vairotu sabiedrības (iedzīvotāju un mazo uzņēmumu, kuru atkritumi nonāk vietējā CSA apsaimniekošanas sistēmā) informētību.

Atkritumu apsaimniekošanas konsultanti ir sevišķi piemēroti specifisku jautājumu risināšanai, jo, ja novēroti slikti dalītās savākšanas rādītāji vai dalīti savāktās frakcijas ir ļoti kontaminētas ar citiem atkritumiem, viņi var tieši uzrunāt specifisku teritoriju vai auditoriju un ieteikt situācijai pielāgotus risinājumus.

Atkritumu apsaimniekošanas konsultantiem parasti ir kvalifikācija vides zinātnēs, kā arī zināšanas par atkritumu apjoma samazināšanu līdz minimumam, atkalizmantošanu un reciklēšanu; viņi var būt brīvprātīgie vai pilna vai nepilna laika darbinieki. Atkritumu apsaimniekošanas konsultanti var uzņemties dažādus uzdevumus, piemēram:

— informēt iedzīvotājus un mazos uzņēmumus par vides problēmām, kas saistītas ar atkritumu rašanos un apsaimniekošanu,

— informēt iedzīvotājus un mazos uzņēmumus par atkritumu savākšanas noteikumiem un par to, kā tiek apstrādātas un reciklētas dažādas atkritumu frakcijas,

— palīdzēt iedzīvotājiem un mazajiem uzņēmumiem apzināt iespējas, kā samazināt atkritumu daudzumu vai tos labāk apsaimniekot (piem., tos pareizāk šķirojot rašanās vietā),

— kopā ar iedzīvotājiem un mazajiem uzņēmumiem strādāt pie specifiskām un par problemātiskām uzskatītām atkritumu plūsmām (pārtikas atkritumi, tekstilizstrādājumi, autiņbiksītes utt.),

— rīkot iesaistošus pasākumus, kas domāti konkrētai mērķauditorijai (piem., bērniem/pusaudžiem, pensionāriem, uzņēmējiem, citvalodīgajiem),

— gūt labāku izpratni par uz vietas notiekošo (dzinuļi, iemesli, trūkumi).

Izmantojamība

Šo VPPP var īstenot jebkurā līmenī. Tomēr atkritumu apsaimniekošanas konsultantu darbs ir lietderīgāks vietējā līmenī, jo ir vērsts uz praktiskas dabas jautājumiem (ieteikumi par atkritumu rašanās novēršanu un reciklēšanu).

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i19) To atkritumu apsaimniekošanas rajona iedzīvotāju īpatsvars, kas saņēmuši atkritumu apsaimniekošanas konsultantu konsultācijas noteiktā laika periodā (piem., % iedzīvotāju mēnesī).	b9) Ir izveidots atkritumu apsaimniekošanas konsultantu tīkls ar vismaz vienu konsultantu uz 20 000 iedzīvotāju..
i20) Atkritumu apsaimniekošanas konsultantu skaits uz 100 000 iedzīvotāju.	

3.2.7. *Mājsaimnieciskā un komunālā kompostēšana*

Ja saskaņā ar pieņemto atkritumu apsaimniekošanas stratēģiju un/vai *LCA* pētījumu par atkritumu apsaimniekošanas risinājumiem (sk. 3.1.1. un 3.1.2. iedaļu) vispiemērotākais bioatkritumu apsaimniekošanas variants ir mājsaimnieciskā un komunālā kompostēšana, VPPP ir:

— sistemātiski ieviest un veicināt mājsaimniecisko un komunālo kompostēšanu, sekot līdzi iesaistīto iedzīvotāju skaitam, reģistrēt, kur ir uzstādīts un darbojas kompostēšanas aprīkojums,

— organizēt sākotnējās informēšanas kampaņas, izmantojot grafiskus materiālus, rīkojot sabiedriskas sapulces, iesaistot atkritumu apsaimniekošanas konsultantus (sk. 3.2.5. un 3.2.6. iedaļu), informējot un apmācot iedzīvotājus par mājsaimniecisko un komunālo kompostēšanu, par ieguvumiem no kompostēšanas, par pareizu kompostēšanu (kā ierobežot metāna emisijas un augsnes piesārņošanu un nodrošināt, ka tiek iegūts kvalitatīvs komposts), par to, kādi bioatkritumi ir piemēroti kompostēšanai utt.,

— regulāri informēt un apmācīt iedzīvotājus, kāda ir pareiza mājsaimnieciskā un komunālā kompostēšana,

— regulāri apsekot objektus, kur notiek mājsaimnieciskā un komunālā kompostēšana. Ik gadus var inspicēt zināmu skaitu reprezentatīvu objektu, lai pārliecinātos, ka kompostēšana notiek pareizi, un nodrošinātu, ka tā nāk par labu videi.

Izmantojamība

Ja vispiemērotākais bioatkritumu apsaimniekošanas variants ir mājsaimnieciskā un komunālā kompostēšana, nav nekādu būtisku ierobežojumu šīs VPPP īstenošanai. Tomēr tas, cik sekmīga ir mājsaimnieciskā un komunālā kompostēšana kā vidiskās pārvaldības stratēģija, ir ļoti atkarīgs no tā, kā ar atkritumu šķirošanu un kompostēšanu tiek galā iedzīvotāji – vispirms viņi ir jāpārliecina atšķirot organiskos atkritumus un pēc tam jāapmāca pareizā kompostēšanā. Šādas kompostēšanas organizēšana urbānās teritorijās prasa papildu pūliņus.

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i21) To iedzīvotāju īpatsvars, kas piekopj atkritumu mājsaimniecisko kompostēšanu vai kam ir pieejama komunālā kompostēšana (% no kopējā iedzīvotāju skaita atkritumu apsaimniekošanas rajonā).	b10) Visiem iedzīvotājiem ir pieejama vai nu bioatkritumu dalītā savākšana, vai bioatkritumu mājsaimnieciskā un komunālā kompostēšana.
i22) To iedzīvotāju īpatsvars, kas piekopj pareizu mājsaimniecisko/komunālo kompostēšanu; to nosaka ikgadējos apmeklējumos, kā arī analizējot sagatavoto kompostu (% no iedzīvotāju skaita, kas kompostē atkritumus mājsaimniecībā vai kam ir pieejama komunālā kompostēšana).	
i23) Ir ieviesta sistēma, kā regulāri apsekot iedzīvotājus, kas piekopj atkritumu mājsaimniecisko kompostēšanu (jā/nē).	
i24) Ik gadu apmeklēto mājsaimniecisko kompostētāju īpatsvars (% no mājsaimniecībām, kas pašas kompostē atkritumus).	

Atkritumu rašanās novēršanas VPPP

3.2.8. *Vietējās atkritumu rašanās novēršanas programmas*

VPPP ir ieviest atkritumu rašanās novēršanas pasākumus, kas orientēti gan uz mājsaimniecībām, gan uz publiskām un privātām organizācijām. Daži piemēri: vietējā līmenī noteiktas maksas par plastmasas maisiņiem, atbalsts remontdarbnīcu izveidei, produktu/materiālu apmaiņas punktu izveide teritorijā, kā arī sadarbība ar sociālekonomiskām organizācijām, NVO un sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumiem, proti, tos rosina slēgt vienošanās pārtikas atkritumu daudzumu samazināt, izmantojot ziedošanas shēmas. To, kādi atkritumu rašanās novēršanas pasākumi ir vajadzīgi, var noskaidrot ar šādiem paņēmieniem:

— novērtēt pašreizējos atkritumu rašanās modeļus teritorijā,

— par prioritārām noteikt tās atkritumu plūsmas, kam ir vislielākais atkritumu rašanās novēršanas potenciāls (piemēram, pārtikas atkritumi, bioatkritumi, papīrs/kartons, plastmasa (iepakojums), stikls un tekstilizstrādājumi),

— izstrādāt vietējo atkritumu rašanās novēršanas stratēģiju, iesaistot relevantās ieinteresētās personas (piem., iedzīvotājus, vietējos uzņēmumus, sociālekonomiskās organizācijas, NVO),

— sekot līdzi, kādi ir pieņemto atkritumu rašanās novēršanas pasākumu rezultāti, un atkarībā no šiem rezultātiem pārskatīt atkritumu rašanās novēršanas stratēģiju.

Izmantojamība

Atkritumu rašanās novēršanas pasākumi ir rūpīgi jāizraugās atbilstoši vietējiem apstākļiem un pareizi jāīsteno (piem., dažos gadījumos var būt vajadzīgs finansiāls atbalsts), tomēr piemērotus pasākumus var piemeklēt ikvienam gadījumam.

Lai gan dažus būtiskus atkritumu rašanās novēršanas pasākumus iespējams īstenot tikai starptautiskā vai nacionālā līmenī (piem., uz produktiem vērstā rīcībpolitika, pievienotās vērtības nodokļi), ir iespējas rīkoties arī reģionālā un vietējā līmenī.

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i25) Ir izveidots vietējais atkritumu rašanās novēršanas plāns, kurā paredzēti ilgtermiņa un īstermiņa mērķrādītāji un noteikumi par regulāru monitoringu (jā/nē). i26) Atkritumu rašanās novēršanas programmām atvēlētais budžets uz vienu iedzīvotāju gadā (EUR/iedz. gadā). i27) Daļa no kopējā CSA apsaimniekošanas budžeta, kas atvēlēta atkritumu rašanās novēršanai (%). i28) Novēršanas programmu īstenošanā iesaistīto ieinteresēto personu skaits.	b11) Atkritumu rašanās novēršanai ir ierādīta stratēģiski nozīmīga vieta atkritumu apsaimniekošanas stratēģijā, kas paredz izveidot vietējo atkritumu rašanās novēršanas programmu, kurā nosprausti ilgtermiņa (t. i., 10–20 gadi) un īstermiņa (t. i., 1–5 gadi) atkritumu rašanās novēršanas mērķrādītāji un iekļauti noteikumi par regulāru monitoringu.

3.2.9. *Shēmas, kas veicina produktu atkalizmantošanu un atkritumu sagatavošanu atkalizmantošanai*

VPPP ir sekmēt atkalizmantojamu produktu novirzīšanu no atkritumu plūsmām uz atkalizmantošanas plūsmām, proti, aktīvi iedibināt vai atvieglot otrreizējo tirgu, pašvaldības apmaiņas punktu (vajadzības gadījumā iesaistot remontdarbnīcas) vai labdarības organizāciju darbību. Turklāt atkritumu apsaimniekošanas organizācijas var izveidot vai atbalstīt atkalizmantošanas/remonta centrus un tā panākt, ka atsevišķas atkritumu plūsmas tiek sagatavotas atkalizmantošanai.

VPPP aptver četrus būtiskus pasākumus:

— savākt atkalizmantošanai piemērotus produktus, pirms tie ir uzskatāmi par atkritumiem, vajadzības gadījumā tos saremontēt un tad izsniegt vai pārdot iedzīvotājiem un organizācijām, tostarp labdarības organizācijām,

— savākt atkalizmantošanai piemērotus atkritumus, sagatavot tos atkalizmantošanai un tad izsniegt vai pārdot iedzīvotājiem un organizācijām, tostarp labdarības organizācijām,

— iedibināt efektīvu informācijas apmaiņu, lai popularizētu faktu, ka pēc atkalizmantojamiem lietotiem produktiem ir pieprasījums un ka tie ir pieejami,

— sekot līdzi to remonta un atkalizmantošanas centru izlaidei (neatkarīgi no tā, vai ielaide ir klasificēta kā atkritumi vai produkti), kuri akreditēti saskaņā ar Atkritumu pamatdirektīvas (2008/98/EK) IV pielikumu.

Izmantojamība

Šo VPPP var izmantot visas atkritumu apsaimniekošanas organizācijas, kas nodarbojas ar jebkāda veida atkalizmantojamiem priekšmetiem, jo īpaši apģērbiem, mēbelēm un elektriskajām un elektroniskajām ierīcēm.

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i29) Atkritumu atkalizmantošanas centru/komunālo remontdarbnīcu skaits uz 100 000 iedzīvotāju. i30) Atkalizmantošanai paredzēto savākto nolietoto produktu un uz sagatavošanu atkalizmantošanai nosūtīto atkritumu skaits vai daudzums (t. i., masa vai tilpums). i31) Atkritumu atkalizmantošanas centru/komunālo remontdarbnīcu klientu skaits gadā. i32) Šķiroto atkritumu savākšanas laukumos ir pieejami produktu/materiālu apmaiņas centri ar mērķi sekmēt atkalizmantošanu (jā/nē).	b12) Šķiroto atkritumu savākšanas laukumos ir pieejami produktu/materiālu apmaiņas centri ar mērķi sekmēt atkalizmantošanu.

Atkritumu savākšanas VPPP

3.2.10. *Atkritumu savākšanas stratēģija*

VPPP ir izstrādāt un īstenot atkritumu savākšanas stratēģiju, kurā ņemti vērā šādi aspekti:

— atkritumu apsaimniekošanas stratēģijas galvenās iezīmes (piem., dalīti savākto atkritumu frakciju skaits),

— atkritumu apsaimniekošanas stratēģijā nospraustie mērķrādītāji (piem., dalīti savākto atkritumu īpatsvars visā savākto atkritumu daudzumā, piemaisījumu līmenis dalīti savāktajos atkritumos, ieņēmumi no reciklējamiem materiāliem),

— savākšanas teritorijas īpatnības (piem., iedzīvotāju blīvums un galvenie mājokļu tipi),

— iedzīvotāju pašreizējais vidiskais apzinīgums un uztvere,

— visi pārējie specifiskie apstākļi, kas ietekmē atkritumu savākšanu (piem., nozīmīgs tūristu/svārstmigrantu skaits, specifiska saimnieciskā darbība, klimats).

Atkritumu savākšanas stratēģijas galvenais mērķis ir savlaicīgi un ekonomiski savākt iespējami daudz atkritumu, kas jau rašanās vietā ir pēc iespējas pareizāk sašķiroti; tas atvieglo tālāko atkritumu šķirošanu/apstrādi ar mērķi pēc iespējas vairāk atkritumu reciklēt. Daudzos gadījumos šos mērķus var sasniegt ar šādiem paņēmieniem:

— bieža pārtikas atkritumu savākšana no lieveņa (piem., reizi nedēļā vai biežāk atkarībā no gadalaika un klimata),

— retāka jaukto atkritumu savākšana (piem., reizi 2 nedēļās),

— reciklējamu atkritumu (piem., papīra, kartona, skārdeņu, plastmasas, stikla) savākšana no lieveņa: tie var būt vai nu jau rašanās vietā sašķiroti (ja sabiedrība ir kļuvusi pietiekami apzinīga), vai mistroti (*co-mingled*) atkritumi, ko pēc tam šķiro materiālu atgūšanas kompleksā; bieži vien efektīvāk ir atsevišķi savākt stiklu, kā arī papīru un kartonu,

— ērts šķiroto atkritumu savākšanas laukumu tīkls (sk. 3.2.12. iedaļu), kurā tiek pieņemtas visas tās atkritumu frakcijas, kas no mājsaimniecībām netiek savāktas no lieveņa vai no ielas konteineriem; te ietilpst arī bīstamie atkritumi un bioatkritumi.

Izmantojamība

Gatavojot atkritumu savākšanas stratēģiju, jāņem vērā iedzīvotāju vairuma sociālekonomiskais stāvoklis un gatavība reciklēt teritorijā, kurā atkritumus savāc. Dārgākas stratēģijas, piemēram, savākšana no lieveņa, var izrādīties izmaksefektīvākas, kad sākušas pilnvērtīgi darboties, tomēr tās prasa sākotnējus ieguldījumus.

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i33) Līdzdalības rādītājs, t. i., to iedzīvotāju īpatsvars, kas izmanto atkritumu savākšanas sistēmu ([1]) (%)	b13) Visā CSA apsaimniekošanas teritorijā no lieveņa tiek savāktas vismaz četras ([2]) atkritumu frakcijas.
i34) Vietējās teritorijas īpatsvars, ko aptver konkrēta atkritumu savākšanas sistēma (%).	
i15) Klientu apmierinātība (% iedzīvotāju ir apmierināti mājsaimniecības atkritumu savākšanu un jo īpaši ar dalīti savākto atkritumu frakciju savākšanu).	
i35) Lielgabarīta atkritumu savākšana pēc pieprasījuma (jā/nē)	

([1]) Balstoties uz aplēsēm un apsekojumiem, parasti ir iespējams iegūt datus par to, cik bieži reciklējamo atkritumu konteineri tiek atstāti izvešanai u. tml.

([2]) Rajonos, kur dažādas atkritumu frakcijas tiek savāktas mistroti (piemēram, izlietotais iepakojums no metāla un plastmasas), mistroto frakciju uzskata par vienu frakciju.

3.2.11. *Mazu pašvaldību savstarpējā sadarbība*

VPPP ir mazām un vidējām pašvaldībām savā starpā sadarboties tā, lai būtu iespējams īstenot pasākumus, kas tām atsevišķi būtu pārāk dārgi un kas var uzlabot atkritumu apsaimniekošanas sistēmas vidisko veikumu. Pašvaldības var apvienot spēkus, lai sniegtu vai nolīgtu zināmus atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus, ar mērķi panākt apjomradītus ietaupījumus un sasniegt kritisko masu.

Pašvaldību sadarbība iesaistītajām pašvaldībām dod iespēju

— kopīgi segt administrācijas izmaksas,

— samazināt vienības izmaksas un uzlabot pakalpojumu kvalitāti, pateicoties apjomradītiem ietaupījumiem,

— piesaistīt investīciju fondus, kas paredzēti projektiem ar noteiktu minimālo lielumu (piem., ES struktūrfondus un citus investīciju mehānismus),

— pateicoties koordinētai plānošanai, uzlabot ekonomisko sniegumu, tajā pašā laikā nodrošinot labāku vides aizsardzību.

Izmantojamība

Pašvaldību sadarbībai atkritumu apsaimniekošanā nekādu īpašu šķēršļu nav. Tomēr apjomradītie ietaupījumi visuzskatāmākie ir tikai mazās un vidējās pašvaldībās.

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i36) Tiek īstenota sadarbība ar citām pašvaldībām (jā/nē).	—

3.2.12. *Šķiroto atkritumu savākšanas laukumi*

VPPP ir izveidot šķiroto atkritumu savākšanas laukumus (tos dēvē arī par atkritumu laukumiem, atkritumu savākšanas laukumiem, atkritumu šķirošanas laukumiem, atkritumu savākšanas punktiem, atkritumu nodošanas punktiem u. tml.), kur iedzīvotāji un mazie uzņēmumi var nodot pēc iespējas dažādākas atkritumu frakcijas dalītajai savākšanai; tas efektīvi papildina izplatītāko atkritumu frakciju savākšanu no lieveņa (ietves malā).

Šķiroto atkritumu savākšanas laukumu ekspluatācijā ieteicami šādi paraugprakses principi:

— pašvaldībā ir vismaz viens šķiroto atkritumu savākšanas laukums vai arī to regulāri apmeklē mobila vienība,

— pēc iespējas dažādāku atkritumu frakciju dalītā savākšana un iespēja nodot jebkādus mājsaimniecības atkritumus,

— šķiroto atkritumu savākšanas laukuma personāla apmācība nolūkā maksimāli palielināt reciklēšanu, atgūšanu un pienācīgu, drošu likvidēšanu,

— laukums ir ar segumu un ūdensnecaurlaidīgs, tiek savākti noteces ūdeņi, kas tiek pienācīgi attīrīti,

— atrodas iedzīvotājiem sasniedzamā vietā (piem., liela daļa iedzīvotāju tur var nokļūt bez automobiļa) vai arī ir pieejami pagaidu laukumi/mobilās vienības,

— ilgs darba laiks iedzīvotāju ērtībai; atkarībā no gadalaika tas var mainīties (īpaši zaļo dārza atkritumu pieņemšana).

Izmantojamība

Savākšanas centru koncepcija ir plaši izmantojama. Tas, cik reciklējamas ir savāktās atkritumu plūsmas, galu galā ir atkarīgs arī no tā, vai ir pieejami lejupējie tirgi.

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i37) Šķiroto atkritumu savākšanas laukumu skaits uz 100 000 iedzīvotāju. i38) Šķiroto atkritumu savākšanas laukumos savākto atkritumu frakciju skaits. i32) Šķiroto atkritumu savākšanas laukumos ir pieejami produktu/materiālu apmaiņas centri ar mērķi sekmēt atkalizmantošanu (jā/nē). i39) Šķiroto atkritumu savākšanas laukumiem ir viegli piekļūt, piem., bez automobiļa (jā/nē).	b14) Ja pašvaldībā ir vismaz 1 000 iedzīvotāju, tās teritorijā ir vismaz viens šķiroto atkritumu savākšanas laukums vai arī to regulāri apmeklē mobila vienība. b15) Šķiroto atkritumu savākšanas laukumos tiek savāktas vismaz 20 dažādas atkritumu frakcijas. b16) Šķiroto atkritumu savākšanas laukumos ir pieejami produktu/materiālu apmaiņas centri ar mērķi sekmēt atkalizmantošanu.

3.2.13. *Atkritumu savākšanas loģistikas optimizācija*

VPPP ir optimizēt atkritumu savākšanas loģistiku, proti:

— ja iespējams, izmantot nevis autotransportu, bet alternatīvu atkritumu savākšanas sistēmu, piem., urbānās teritorijās var izmantot pneimatisku sistēmu,

— datorizēti plānot transportlīdzekļu maršrutus un grafikus, lai optimizētu izvešanas reisus,

— izpētīt, vai iespējams sadarboties ar kaimiņos esošām atkritumu apsaimniekošanas organizācijām,

— salīdzinoši novērtēt degvielas/enerģijas patēriņu un/vai CO_2 emisijas,

— tīkla izstrādes un maršrutu optimizācijas algoritmos iestrādāt vismaz vienu vidisku parametru, piemēram, kumulatīvo enerģijas pieprasījumu un/vai CO_2 emisijas,

— atkritumu savākšanas transportlīdzekļus aprīkot ar telemātikas ierīcēm, kas ļauj reāllaikā optimizēt maršrutus, izmantojot GPS, un apmācīt autovadītājus ekobraukšanā.

Izmantojamība

Ikviena atkritumu savākšanā iesaistītā organizācija var vismaz zināmā mērā optimizēt loģistiku (piem., plānot atkritumu konteineru izvietojumu). Tomēr dažos gadījumos ierobežojošs faktors ir pastāvošā organizatoriskā struktūra (piem., ir spēkā jau noslēgti līgumi par atkritumu savākšanas ārpakalpojumiem).

No savākšanas stratēģijas optimizācijas viedokļa loģistikas optimizācija ir mazāk būtiska par reciklēšanas optimizāciju.

Pneimatiskās atkritumu savākšanas sistēmas ir vairāk piemērotas blīvi apdzīvotām teritorijām, un tās ir vieglāk uzstādīt jaunos rajonos, nevis jau pastāvošās urbānās teritorijās.

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i40) Degvielas patēriņš uz tonnu savākto atkritumu ([1]) (l/t). i41) Siltumnīcefekta gāzu emisijas uz tonnu atkritumu un uz nobraukto kilometru (kg CO_2e/tkm).	—

([1]) Atkarībā no esošās atkritumu savākšanas sistēmas (piem., vai tiek izmantots autotransports vai pneimatiskā savākšana, kāda tipa transportlīdzekļi tiek izmantoti) un pieejamiem datiem, šī rādītāja vietā var izmantot šādus: primārās enerģijas patēriņš uz tonnu savākto atkritumu, kumulatīvais enerģijas pieprasījums uz tonnu savākto atkritumu, SEG emisijas uz tonnu savākto atkritumu.

3.2.14. *Mazemisiju transportlīdzekļi*

VPPP ir samazināt atkritumu savākšanas transportlīdzekļu degvielas patēriņu un emisijas. Prioritārie tehnoloģiskie risinājumi ir šādi:

— apstādināšanas–iedarbināšanas sistēma un izslēgšanās brīvgaitā,

— zemas rites pretestības riepas,

— hibrīdtransportlīdzekļi,

— transportlīdzekļi, ko darbina ar dabasgāzi/biometānu vai duālās degvielas transportlīdzekļi (dīzeļdegviela/gāze),

— ar elektroenerģiju darbināmi transportlīdzekļi.

Izmantojamība

Šī VPPP ir plaši izmantojama. Uzpildes vai uzlādes staciju nepietiekamība atkritumu savākšanu ietekmē mazāk nekā citu veidu transportu, jo parasti transportlīdzekļi brauc ierobežotā attālumā un autoparks ir piesaistīts centralizētai atkritumu glabātavai, kur transportlīdzekļus var arī uzpildīt/uzlādēt.

Saspiestā dabasgāze ir pieejama visās ES dalībvalstīs. Daudzos reģionos var nebūt pieejams biometāns, tomēr no mitrajiem organiskajiem atkritumiem (piem., pārtikas atkritumiem) var iegūt biogāzi, ko pēc tam pārvērš transporta biometānā.

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i42) Atkritumu savākšanas transportlīdzekļu vidējais degvielas patēriņš (l/100 km). i43) To transportlīdzekļu īpatsvars no visiem atkritumu savākšanas transportlīdzekļiem, kam ir *Euro 6* sertifikāts (%). i44) Tādu atkritumu savākšanas transportlīdzekļu īpatsvars, kas ir hibrīdtransportlīdzekļi vai elektriskie transportlīdzekļi, vai kas darbināmi ar dabasgāzi vai biogāzi (%).	b17) Visi atkritumu apsaimniekošanas organizācijas iegādātie vai nomātie jaunie atkritumu savākšanas transportlīdzekļi ir ar *Euro 6* sertifikātu un ir darbināmi ar saspiesto dabasgāzi vai biogāzi, vai arī ir hibrīdtransportlīdzekļi vai elektriskie transportlīdzekļi.

VPPP attiecībā uz ražotāja paplašinātas atbildības shēmām

3.2.15. *Ražotāju atbildības organizācijas piedāvāti stimuli*

VPPP ir ražotāju atbildības organizācijām (RAO) uzlabot savas ražotāja paplašinātas atbildības (RPA) shēmas, proti, neaprobežojoties ar tiesību aktos noteiktajām prasībām, ieviest stimulus, kas kāpina RPA shēmu ietvaros savākto atkritumu dalītu savākšanu, atkalizmantošanu un reciklēšanu. RAO var īstenot, piemēram, šādus pasākumus:

— ar inovatīvām komunikācijas kampaņām (piem., sacensību starp teritorijām) motivēt iedzīvotājus vairāk un labāk šķirot atkritumus to rašanās vietā,

— cieši sadarboties (finansiāli, tehniski un/vai loģistiski) ar publiskajām iestādēm reģionālā/vietējā līmenī,

— sadarboties ar sociālās ekonomikas aktoriem produktu savākšanas un atkalizmantošanas jautājumos,

— stimulēt ražotājus izstrādāt ilgtspējīgākus produktus (piem., izmantojot "maksu diferencēšanu"),

— salīdzinoši novērtēt dažādu RPA shēmas aptverto teritoriju vidiskos sasniegumus, piemēram, publisko iestāžu pārvaldīto teritoriju līmenī (reģionālā un vietējā mērogā).

Izmantojamība

Tas, kādā mērā RAO var ietekmēt RPA shēmas, ir atkarīgs no valstī pastāvošās kārtības un tiesību aktos noteiktajiem uzdevumiem un pienākumiem. Dažu iniciatīvu īstenošanai nepieciešami arī pienācīgi finansiālie resursi, tāpēc būtiska var izrādīties RAO pārvaldības struktūra (vai tā pieder ražotājiem, vai tā ir bezpeļņas organizācija utt.).

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i45) Reciklēšanas rādītājs (faktiski reciklēto vai reciklēšanai nosūtīto atkritumu procentuālā daļa (%) no visiem RPA shēmas aptvertajiem atkritumiem).	
i46) Sagatavošanas atkalizmantošanai rādītājs (procentuālā daļa (%) no visiem RPA shēmas aptvertajiem atkritumiem, kas kā ielaidmateriāls nosūtīti centram, kur tos sagatavo atkalizmantošanai).	
i47) (Piemērojams vietējā līmenī attiecībā uz konkrētu vietējo apgabalu, kur darbojas RPA shēma) RPA aptverto produktu īpatsvars, kas konstatēti atkritumu atlikās, balstoties uz sastāva analīzi (% no kopējā jaukto atkritumu daudzuma).	—
i48) (Piemērojams konkrētam nacionāla, reģionāla vai vietēja mēroga apgabalam, kur darbojas RPA shēma attiecībā uz izlietoto iepakojumu) RPA aptvertā iepakojuma īpatsvars, ko aptver selektīva dalītas savākšanas shēma (% no kopējā RPA shēmas aptvertā iepakojuma daudzuma).	

Atkritumu apstrādes VPPP

3.2.16. *Mistrotā vieglā izlietotā iepakojuma šķirošana nolūkā maksimāli kāpināt reciklēšanas ražīgumu un augstas kvalitātes izlaidi*

Ja vieglo izlietoto iepakojumu (t. i., iepakojumu, kas izgatavots no plastmasas, kompozītmateriāliem, alumīnija un tērauda, dažkārt arī no šķiedrām (papīrs un kartons)) savāc visu kopā (mistroti), VPPP ir ieviest mistrotā izlietotā iepakojuma pamatīgu šķirošanu materiālu atgūšanas kompleksos.

Tipiskā modernā kompleksā parasti ir pieci galvenie tehniskie etapi:

— padeve un priekšsagatavošana: te ietilpst maisu atvēršana un pastāvīga ielaidmateriāla padeve,

— priekššķirošana: te ietilpst nepiemērotu priekšmetu izņemšana

— šķirošana: sastāv no vairākiem etapiem, piem., šķiedru atdalīšana no taras; šķiedru šķirošana; metāla taras šķirošana, izmantojot magnētus, virpuļstrāvas vai rentgenu; plastmasas taras pirmā šķirošana pa polimēriem (piem., PET pudeļu atšķirošana no pārējās plastmasas taras),

— sīkāka šķirošana: te ietilpst tālākie šķirošanas posmi, piemēram, polimēru šķirošana pēc veida (piem., *HPDE*, *PP*) un krāsas, lai nodrošinātu, ka izlaides kvalitāte atbilst tirgus prasībām. Kvalitātes kontrole tiek nodrošināta ar automātisko vai manuālo šķirošanu,

— manipulācijas ar produktiem: te ietilpst ķīpošana un produktu glabāšana ķīpās, sabērtā veidā vai konteineros; te var ietilpt arī produktu iekraušana pirms to nosūtīšanas uz lejasposma procesiem.

Tā kā materiālu atgūšanas kompleksi parasti saņem un šķiro materiālus, kas savākti dažādās vietējās savākšanas shēmās un kam ir dažāds sastāvs, moderniem kompleksiem jāspēj efektīvi pielāgoties šai mainībai.

Izmantojamība

Principā izlietotā iepakojuma šķirotavu būvniecībai un ekspluatācijai šķēršļu nav. Tomēr integrēta atkritumu apsaimniekošana nozīmē, ka tas ir rūpīgi jāplāno (jo īpaši jāizvērtē tādi aspekti kā esošās savākšanas shēmas, šķirotavas jauda un tas, vai ir pieejami tirgi sašķirotajiem materiāliem). Svarīgs faktors ir optimālā šķirotavas jauda. Visbeidzot, jāievēro, ka tas, cik daudz piemaisījumu ir uz šķirotavu nogādātajā mistrotajā vieglajā izlietotajā iepakojumā, ietekmē tās ekspluatāciju, sniegumu (piem., sašķirošanas rādītājus) un saimniecisko darbību (piem., pārstrādes izmaksas, ieņēmumus par reciklējamām frakcijām).

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i49) Sašķirošanas rādītājs (masas %), ko aprēķina šādi: ikgadējo uz reciklēšanu nosūtīto materiālu daudzumu dala ar ikgadējo apstrādātā mistrotā izlietotā iepakojuma daudzumu ([1]).	b18) Materiālu atgūšanas kompleksos, kuros šķiro mistroto vieglo izlietoto iepakojumu, sašķirošanas rādītājs ir vismaz 88 %.
i50) Energoefektivitāte (kJ/t), ko aprēķina šādi: šķirotavas ikgadējo kopējo enerģijas patēriņu dala ar ikgadējo apstrādātā mistrotā izlietotā iepakojuma daudzumu.	
i51) SEG emisijas (t CO_2e/t), ko aprēķina šādi: šķirotavas ikgadējās kopējās CO_2 ekv. emisijas (1. un 2. sfēras emisijas) dala ar apstrādātā mistrotā izlietotā iepakojuma daudzumu.	

([1]) Šo rādītāju var aprēķināt gan par visu kopējo mistroto izlietoto iepakojumu, gan par atsevišķu izlaides plūsmu, balstoties uz apstrādātā mistrotā izlietotā iepakojumu sastāva analīzi.

3.2.17. *Jauktā plastmasas izlietotā iepakojuma pārstrāde nolūkā maksimāli kāpināt reciklēšanas ražīgumu un augstas kvalitātes izlaidi*

VPPP ir dalīti savākto jaukto plastmasas izlietoto iepakojumu sadalīt atsevišķās tādu materiālu plūsmās, kurus var pārveidot augstvērtīgās un kvalitatīvās sekundārajās izejvielās un reciklētos produktos. Process sastāv no šādiem etapiem:

— izlietoto iepakojumu no elastīgās plastmasas atšķiro no stingās plastmasas (plēvju atšķirošana), izmantojot plēvju satvērējus, gaisa cilindrus vai ballistiskos separatorus, kam seko manuāla kvalitātes nodrošināšana,

— plastmasas pudeles un citus stingus priekšmetus sašķiro pa polimēriem un pēc krāsas, izmantojot optiskās šķirošanas sistēmas,

— atšķirotās plēves un atlikušos stingos priekšmetus (kā dažādas plūsmas) sastrādā pārslās, izmantojot granulatorus,

— plastmasas iepakojuma pārslas tīra, izmantojot berzes tīrīšanu (sausās vai slapjās drupināšanas sistēmas),

— plastmasas pārslas mazgā un separē pa polimēriem un pēc krāsas, izmantojot optiskās šķirošanas sistēmas vai blīvuma separatorus,

— pārslas ekstrudē un iegūst granulas.

Izmantojamība

Lai reciklētā produkcija būtu piemērota tirgus prasībām, ir jānodrošina labas atkritumu savākšanas sistēmas un laba savākto materiālu kvalitāte. Jaukto plastmasu šķirošanu un atkalpārstrādi apgrūtina arī pašreizējās tirgus tendences plastmasas produktus ražot no aizvien daudzākiem slāņiem un dažādākiem materiāliem. Tāpat kā iepriekš, šādu kompleksu būvniecībai un ekspluatācijai šķēršļu principā nav. Tomēr svarīgi ir rūpīgi plānot un noteikt kompleksa optimālo jaudu.

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i52) Pārstrādes rādītājs (masas %), ko aprēķina šādi: ikgadējo uz reciklēšanu nosūtīto materiālu daudzumu dala ar ikgadējo apstrādātā jauktā plastmasas izlietotā iepakojuma daudzumu ([1]).	b19) Plastmasas atgūšanas kompleksos, kuros šķiro jaukto plastmasas izlietoto iepakojumu, pārstrādes rādītājs ir vismaz 60 %.
i50) Energoefektivitāte (kJ/t), ko aprēķina šādi: šķirošanas kompleksa ikgadējo kopējo enerģijas patēriņu dala ar apstrādātā jauktā plastmasas izlietotā iepakojuma daudzumu.	
i51) SEG emisijas (t CO_2e/t), ko aprēķina šādi: šķirošanas kompleksa ikgadējās kopējās CO_2 ekv. emisijas (1. un 2. sfēras emisijas) dala ar apstrādātā jauktā plastmasas izlietotā iepakojuma daudzumu.	
i53) Ūdens patēriņš (m^3/t), ko aprēķina šādi: kompleksa ikgadējo kopējo ūdens patēriņu dala ar apstrādātā jauktā plastmasas izlietotā iepakojuma daudzumu.	

([1]) Šo rādītāju var aprēķināt gan par visu kopējo jaukto plastmasas izlietoto iepakojumu, gan par atsevišķu izlaides plūsmu, balstoties uz apstrādātā jauktā plastmasas izlietotā iepakojumu sastāva analīzi.

3.2.18. *Matraču apstrāde nolūkā uzlabot materiālu reciklēšanu*

VPPP ir nolietotus matračus dezinficēt un demontēt, atdalot un sašķirojot dažādos materiālus pēc to veida.

Modernā nolietoto matraču apstrādes kompleksā notiek šādi pieci galvenie tehniskie etapi:

— padeve un glabāšana: matraču saņemšana (izkraušana) un glabāšana sausā vietā tā, lai nepieļautu kontamināciju,

— dezinficēšana: ķīmiska vai termiska apstrāde sterilizācijas nolūkā,

— sagriešana: matrača ārējā auduma apvalka un saturošo lenšu sagriešana,

— demontāža un šķirošana: dažādo materiālu atdalīšana un sašķirošana pēc to veida,

— manipulācijas ar materiāliem: ķīpošana un produktu glabāšana ķīpās, sabērtā veidā (šķirošanas atlikas) vai konteineros (metāli) pirms to nosūtīšanas uz lejasposma procesiem (piem., metālu reciklēšanu).

Demontāžas un šķirošanas operācijas var veikt mehāniski vai (visbiežāk) manuāli.

Izmantojamība

Nekādu būtisku tehnisku šķēršļu šīs VPPP izmantošanai nav. Apstrādes process ir vienkāršs, tāpēc nav vajadzīgi ievērojami ieguldījumi, pat ne pašos automatizētākajos procesos.

Visnozīmīgākie šķēršļi matraču reciklēšanai ir šādi:

— ekonomiskie faktori, jo īpaši zemās atkritumu apglabāšanas izmaksas un no matračiem iegūto materiālu zemā kvalitāte, kā arī nepieciešamība nolietotos matračus glabāt tīrā un sausā vietā un tas, ka pašreizējā matraču konstrukcija apgrūtina to vieglu demontāžu,

— kompleksu zemās apstrādes jaudas, jo ir ierobežotas iespējas kompleksa apkaimē savācamos nolietotos matračus transportēt ar zemām izmaksām.

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i54) Sašķirošanas rādītājs (masas %), ko aprēķina šādi: ikgadējo uz reciklēšanu nosūtīto materiālu daudzumu dala ar ikgadējo apstrādāto nolietoto matraču daudzumu.	b20) Nolietoto matraču apstrādes kompleksos sašķirošanas rādītājs ir vismaz 91 %.
i50) Energoefektivitāte (kJ/t), ko aprēķina šādi: kompleksa ikgadējo kopējo enerģijas patēriņu dala ar pārstrādāto nolietoto matraču daudzumu.	
i51) SEG emisijas (t CO_2e/t), ko aprēķina šādi: šķirošanas kompleksa ikgadējās kopējās CO_2 ekv. emisijas (1. un 2. sfēras emisijas) dala ar pārstrādāto nolietoto matraču daudzumu.	

3.2.19. *Absorbējošu higiēnas produktu apstrāde nolūkā uzlabot materiālu reciklēšanu*

VPPP ir dalīti savāktos absorbējošos higiēnas produktus (AHP) apstrādāt tā, lai tos varētu reciklēt.

Galvenais process ir termiska apstrāde autoklāvā – horizontālā cilindriskā traukā, kur AHP atkritumi tiek dezinficēti un atvērti. Procesa izlaidi – cietus materiālus – pēc tam sasmalcina un mehāniski sadala divos AHP komponentos: polipropilēna un polietilēna plastmasā un celulozes šķiedrās, ko var nosūtīt uz reciklēšanu.

Izmantojamība

Šī VPPP ir plaši izmantojama, jo nav nekādu specifisku ģeogrāfisku vai tehnisku šķēršļu. Tomēr ir daži specifiski apstākļi, kas var ietekmēt šāda veida apstrādes tehnisko un ekonomisko realizējamību:

— priekšnoteikums ir AHP atkritumu selektīvas savākšanas shēmas ieviešana,

— kompleksa minimālajai apstrādes jaudai jābūt 8 000 t gadā,

— transportēšanas attālums no savākšanas zonām uz kompleksu un apglabāšanas un incinerācijas izmaksas,

— iedzīvotāju blīvums savākšanas zonā,

— kritēriji un noteikumi, kā noteikt, vai atkritumi pārstājuši būt par atkritumiem, un atgūto materiālu (plastmasa un celuloze) vietējais tirgus.

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i55) Sašķirošanas rādītājs (masas %), ko aprēķina šādi: ikgadējo uz reciklēšanu nosūtīto materiālu daudzumu dala ar ikgadējo apstrādāto AHP atkritumu daudzumu.	b21) AHP atkritumu apstrādes kompleksos sašķirošanas rādītājs ir vismaz 90 %.
i50) Energoefektivitāte (kJ/t), ko aprēķina šādi: kompleksa ikgadējo kopējo enerģijas patēriņu dala ar apstrādāto AHP atkritumu daudzumu.	

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i51) SEG emisijas (t CO_2e/t), ko aprēķina šādi: šķirošanas kompleksa ikgadējās kopējās CO_2 ekv. emisijas (1. un 2. sfēras emisijas) dala ar apstrādāto AHP atkritumu daudzumu.	
i53) Ūdens patēriņš (m^3/t), ko aprēķina šādi: kompleksa ikgadējo kopējo ūdens patēriņu dala ar apstrādāto AHP atkritumu daudzumu.	

3.3. **Cietie sadzīves atkritumi: kopējie vidiskā veikuma rādītāji**

Papildus rādītājiem, kas norādīti pie atsevišķām VVPP attiecībā uz CSA, šajā iedaļā izklāstīti vairāki vidiskā veikuma rādītāji, ko var izmantot, lai novērtētu cieto sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sistēmu veikumu kopumā.

Katrs šajā iedaļā apskatītais rādītājs raksturo konkrētus CSA apsaimniekošanas sistēmas veikuma elementus. Lai izprastu kopainu, dažādie rādītāji būtu jāanalizē kopā.

Rādītāji, kas aptver cieto sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sistēmu kopumā

3.3.1. *CSA rašanās*

Ar šo rādītāju mēra CSA kopējo ikgadējo apjomu ([14]), ko rada katrs iedzīvotājs ([15]). Šis rādītājs noder, lai noskaidrotu, kādas ir kopējās atkritumu rašanās tendences un cik rezultatīvi ir centieni novērst atkritumu rašanos.

Vidiskā veikuma rādītājs	Izcilības kritērijs
i56) CSA rašanās (kg/iedz. gadā).	b22) Administrētajā vai pārvaldītajā teritorijā gadā radušos CSA daudzums (ko ir savākušas visas apgabalā pieejamās dažādās atkritumu savākšanas sistēmas) ir: — mazāks par 75 % no sadzīves atkritumu rašanās vidējā rādītāja valstī ([1]), ja tiek izmantota valstī pieņemtā sadzīves atkritumu definīcija; vai — mazāk par 360 kg/iedz., ja to aprēķina tikai par šādām atkritumu frakcijām ([2]): i) organiskie atkritumi/bioatkritumi (piem., zaļie dārza atkritumi, pārtikas un virtuves atkritumi), ii) mistrotais iepakojums, iii) papīrs un kartons, iv) stikls, v) plastmasa, vi) metāli,

([14]) Ja ir zināmi dati tikai par mājsaimniecības atkritumiem, tad, aprēķinot šo rādītāju, kā arī rādītājus 3.3.2., 3.3.3., 3.3.4. un 3.3.7. iedaļā, kopējā gadā radīto CSA apjoma vietā var izmantot kopējo gadā radīto mājsaimniecības atkritumu apjomu.

([15]) Ja apgabalā ir daudz tūristu, tad, aprēķinot šo rādītāju, kā arī rādītājus 3.3.2., 3.3.3., 3.3.4. un 3.3.7. iedaļā, iedzīvotāju skaita vietā var izmantot cilvēkekvivalentu. Cilvēkekvivalentu aprēķina, pamatojoties uz tūristu klātesamību aprēķina periodā.

Vidiskā veikuma rādītājs	Izcilības kritērijs
	vii) lielgabarīta atkritumi, viii) elektrisko un elektronisko ierīču atkritumi (EEIA), ix) jaukti atkritumi.

([1]) Saskaņā ar datiem, ko paziņojušas valsts iestādes vai Eiropas Savienības Statistikas birojs (*Eurostat*).
([2]) Šīs frakcijas izvēlētas, jo ES tās parasti monitorē vietējās atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi un tās parasti ir nozīmīgākās (pēc masas) CSA frakcijas.

Šajā rādītājā ņem vērā visas dažādās CSA plūsmas, kas dalīti savāktas visās dažādajās savākšanas sistēmās, kuras pieejamas apskatītajā teritorijā (piem., savākšana no lieveņa, šķiroto atkritumu savākšanas laukumi, ielas konteineri). Rajonos, kur nenotiek sīks atkritumu monitorings vai kur daļu no radītajiem atkritumiem oficiālā sadzīves atkritumu savākšanas sistēma nesavāc, dati par CSA var arī neatspoguļot reālo situāciju. Turklāt šo rādītāju ietekmē ārēji faktori, kas nav saistīti ar atkritumu apsaimniekošanu attiecīgajā rajonā, piemēram, atrašanās pilsētā vai laukos, IKP un patēriņa modeļi, laikapstākļi, tas, vai rajonā ir daudz tūristu/svārstmigrantu.

3.3.2. *Savākto jaukto CSA apjoms*

Ar šo rādītāju mēra savākto jaukto CSA kopējo ikgadējo apjomu uz iedzīvotāju. Šis rādītājs noder, lai noskaidrotu, cik labi darbojas CSA dalītās savākšanas sistēma un vai ar to var panākt, ka CSA frakcijas tiek dalīti savāktas un nosūtītas uz reciklēšanu. Parasti jauktie atkritumi nonāk no atkritumu hierarhijas viedokļa mazāk vēlamā atkritumu apstrādē salīdzinājumā ar dalīti savāktām frakcijām.

Vidiskā veikuma rādītājs	Izcilības kritērijs
i57) Savākto jaukto atkritumu apjoms (kg/iedz. gadā).	—

Šajā rādītājā ņem vērā atkritumus, kas savākti kā rašanās vietā nešķiroti jaukti atkritumi. To ietekmē ne tikai tas, cik daudz atkritumu, kurus vajadzēja sašķirot jau rašanās vietā, tomēr ir savākti kā jaukti atkritumi, bet arī tas, kādas atkritumu frakcijas neaptver neviena dalītās savākšanas sistēma. Tāpēc jaukto CSA apjoms var būtiski mainīties atkarībā no tā, kāda tipa atkritumu savākšanas sistēmas ir izveidotas, piem., vai bioatkritumi tiek vākti atsevišķi, kāda tipa bioatkritumi tiek akceptēti dalīti savāktajā frakcijā u. tml. Turklāt šo rādītāju ietekmē ārēji faktori, kas nav saistīti ar atkritumu apsaimniekošanu attiecīgajā rajonā, piemēram, atrašanās pilsētā vai laukos, IKP un patēriņa modeļi, laikapstākļi, tas, vai rajonā ir daudz tūristu/svārstmigrantu.

3.3.3. *Uz enerģijas atgūšanu un/vai likvidēšanu nosūtītie CSA*

Ar šo rādītāju mēra to CSA ikgadējo apjomu uz iedzīvotāju, kas tiek incinerēti, atgūstot enerģiju, un/vai likvidēti (piemēram, apglabāti poligonos vai incinerēti, enerģiju neatgūstot). Šis rādītājs noder, lai noskaidrotu, kāds CSA apjoms nonāk no atkritumu hierarhijas viedokļa nevēlamākā apstrādē salīdzinājumā ar reciklēšanu (t. i., enerģijas atgūšanā un/vai likvidēšanā).

Vidiskā veikuma rādītājs	Izcilības kritēriji
i58) Uz enerģijas atgūšanu un/vai likvidēšanu nosūtītie atkritumi (kg/iedz. gadā).	b23) Ikgadējais savākto jaukto CSA apjoms, ko nosūta uz enerģijas atgūšanu un/vai likvidēšanu, ir: — mazāks par 15 % no sadzīves atkritumu rašanās vidējā rādītāja valstī ([1]) vai

Vidiskā veikuma rādītājs	Izcilības kritēriji
	— mazāks par 70 kg/iedz.

([1]) Saskaņā ar datiem, ko paziņojušas valsts iestādes vai Eiropas Savienības Statistikas birojs (*Eurostat*).

Šajā rādītājā ņem vērā visas CSA plūsmas, kas kā jaukti atkritumi vai nu uzreiz, vai pēc priekšapstrādes (piem., mehāniski bioloģiskas apstrādes) tiek nosūtītas uz enerģijas atgūšanu un/vai likvidēšanu. Rādītājs ietver arī to atliku plūsmu no dalīti savākto frakciju šķirošanas/reciklēšanas, kas nav reciklētas, bet ir nosūtītas uz enerģijas atgūšanu un/vai likvidēšanu. Ja informācija par to atliku plūsmu no dalīti savākto frakciju šķirošanas/reciklēšanas nav pieejama, rādītāju aprēķina daļēji, proti, ziņo tikai par jaukto atkritumu apjomu, kas nosūtīti uz enerģijas atgūšanu un/vai likvidēšanu. Tādā gadījumā vietējā atkritumu apsaimniekošanas iestāde (vai atkritumu apsaimniekošanas uzņēmums) skaidri norāda, kuri elementi ir un kuri nav iekļauti aprēķinā ([16]).

Visbeidzot, šo rādītāju ietekmē ārēji faktori, kas nav saistīti ar atkritumu apsaimniekošanu attiecīgajā rajonā, piemēram, atrašanās pilsētā vai laukos, IKP un patēriņa modeļi, laikapstākļi, tas, vai rajonā ir daudz tūristu/svārstmigrantu.

3.3.4. *Uz likvidēšanu nosūtītie CSA*

Ar šo rādītāju mēra to CSA ikgadējo apjomu uz iedzīvotāju, kas tiek nosūtīti uz likvidēšanu (piem., incinerāciju bez enerģijas atgūšanas vai apglabāšanu poligonā). Šis rādītājs noder, lai noskaidrotu, vai CSA apsaimniekošanā tiek izmantoti no atkritumu hierarhijas viedokļa aizvien labāki paņēmieni: faktiski, ja uz likvidēšanu nosūtīto atkritumu apjoms samazinās, tas nozīmē, ka vai nu daļa atkritumu nemaz nav radusies, vai arī lielāks atkritumu apjoms tiek sagatavots atkalizmantošanai, reciklēts vai nosūtīts uz enerģijas atgūšanu.

Vidiskā veikuma rādītājs	Izcilības kritērijs
i59) Uz likvidēšanu nosūtītie atkritumi (kg/iedz. gadā).	b24) Ikgadējais CSA apjoms, ko nosūta uz likvidēšanu, ir: — mazāks par 2 % no sadzīves atkritumu rašanās vidējā rādītāja valstī vai — mazāks par 10 kg/iedz.

Šajā rādītājā ņem vērā visas CSA plūsmas, kas kā jaukti atkritumi vai nu uzreiz, vai pēc priekšapstrādes (piem., mehāniski bioloģiskas apstrādes) tiek nosūtītas uz likvidēšanu. Rādītājs ietver arī to atliku plūsmu no dalīti savākto frakciju šķirošanas/reciklēšanas, kas nav reciklētas, bet ir nosūtītas uz likvidēšanu. Ja informācija par to atliku plūsmu no dalīti savākto frakciju šķirošanas/reciklēšanas nav pieejama, rādītāju aprēķina daļēji, proti, ziņo tikai par jaukto atkritumu apjomu, kas nosūtīti uz likvidēšanu. Tādā gadījumā vietējā atkritumu apsaimniekošanas iestāde (vai atkritumu apsaimniekošanas uzņēmums) skaidri norāda, kuri elementi ir un kuri nav iekļauti aprēķinā.

Visbeidzot, šo rādītāju ietekmē ārēji faktori, kas nav saistīti ar atkritumu apsaimniekošanu attiecīgajā rajonā, piemēram, atrašanās pilsētā vai laukos, IKP un patēriņa modeļi, laikapstākļi, tas, vai rajonā ir daudz tūristu/svārstmigrantu.

([16]) Piemēram, b23) kritērijā minēts tikai to CSA apjoms, kas savākti kā jaukti atkritumi un nosūtīti uz enerģijas atgūšanu un/vai likvidēšanu.

Specifisku atkritumu plūsmu rādītāji

3.3.5. *Specifiskas atkritumu plūsmas iztveršanas rādītājs*

Šis rādītājs mēra, kādu procentuālo apjomu no aplēstās radušos atkritumu specifiskas frakcijas (piem., plastmasa, metāls, papīrs un kartons, stikls un mistrots iepakojums) savāc dalīti. Šis rādītājs noder, lai noskaidrotu, cik efektīvi atkritumu dalītās savākšanas sistēma ļauj iztvert reciklējamas frakcijas.

Vidiskā veikuma rādītājs	Izcilības kritēriji
i60) Specifiskas atkritumu plūsmas iztveršanas rādītājs (%).	b25) Tādu stikla atkritumu iztveršanas rādītājs, kas dalīti savākti kā atsevišķa frakcija (t. i., nav mistroti), ir lielāks par 90 %. b26) Tādu papīra un kartona atkritumu iztveršanas rādītājs, kas dalīti savākti kā atsevišķa frakcija (t. i., nav mistroti), ir lielāks par 85 %. b27) Tādu metāla atkritumu iztveršanas rādītājs, kas dalīti savākti kā atsevišķa frakcija (t. i., nav mistroti), ir lielāks par 75 %. b28) Mistrota izlietotā iepakojuma iztveršanas rādītājs ir lielāks par 65 %.

Šo rādītāju aprēķina šādi: dalīti savāktas atkritumu plūsmas kopējo apjomu dala ar to radušos atkritumu kopējo apjomu, kas bija jāsavāc konkrētajā dalītajā savākšanā un ko aprēķina, izmantojot jaukto atkritumu sastāva analīzi ([17]).

Šo rādītāju var ietekmēt tas, vai ir izveidota dažu atkritumu veidu (piem., plastmasas pudeļu) depozīta sistēma un tāpēc datu dezagregēšana vietējā līmenī nav iespējama. Tādā gadījumā faktiskais iztveršanas rādītājs būtu lielāks par aprēķināto, jo atkritumu apjomi, kas savākti depozīta sistēmā, neparādās vietējā statistikā par dalīti savāktajām atkritumu frakcijām.

3.3.6. *Specifiskas atkritumu plūsmas piemaisījumu rādītājs*

Šis rādītājs mēra nemērķmateriālu apjomu specifiskā daļēji savāktu atkritumu plūsmā. Šis rādītājs noder, lai noskaidrotu, cik efektīva ir atkritumu dalītās savākšanas sistēma, jo ar to novērtē nepareizi izmestu atkritumu daudzumu reciklējamās frakcijās.

Vidiskā veikuma rādītājs	Izcilības kritērijs
i61) Specifiskas atkritumu plūsmas piemaisījumu rādītājs (%).	—

([17]) Piemēram, stikla atkritumu dalīti savāktās frakcijas iztveršanas rādītāju aprēķina šādi:

$$\textit{Stikla iztveršanas rādītājs} = \frac{\textit{atsevišķi savāktais stikls } (kg)}{\textit{kopējie radušies stikla atkritumi}(kg)}$$

Kur:

kopējie radušies stikla atkritumi = atsevišķi savāktais stikls (kg) + stikls (kg) jauktajos atkritumos

*stikls (kg) jauktajos atkritumos = jaukto atkritumu kopējais daudzums (kg) * stikla % jauktajos atkritumos*

stikla % jauktajos atkritumos aprēķina pēc jaukto atkritumu sastāva analīzes

Šajā rādītājā ņem vērā nepareizi izmestu atkritumu apjomu (tā iemesls ir nepareiza atkritumu šķirošana rašanās vietā, un to novērtē dalīti savākto atkritumu frakciju sastāva analīzē), ko satur dalīti savākti reciklējami atkritumi. Piemaisījumu apjoms dalīti savāktās reciklējamās frakcijās var būt dažāds atkarībā no tā, kāda dalītās savākšanas sistēma ir ieviesta, piem., depozīta sistēmu ietvaros savāktās plastmasas pudeles parasti ir ar ļoti zemu piemaisījumu līmeni, savukārt mistrotā vieglajā iepakojumā šis līmenis ir ievērojami augstāks.

3.3.7. *Bioatkritumi jauktos atkritumos*

Ar šo rādītāju mēra ikgadējo bioatkritumu apjomu jauktajos atkritumos uz vienu iedzīvotāju. Šis rādītājs noder, lai noskaidrotu, cik daudz bioloģisko atkritumu rašanās vietā netiek pareizi sašķiroti un nenonāk bioatkritumu dalītās savākšanas sistēmā vai netiek mājsaimnieciski/komunāli kompostēti.

Vidiskā veikuma rādītājs	Izcilības kritērijs
i62) Bioatkritumi jauktajos atkritumos (kg/iedz. gadā).	b29) Ikgadējais bioatkritumu apjoms jauktajos atkritumos ir mazāks par 10 kg/iedz.

Bioatkritumu apjomu jauktajos atkritumos aprēķina, pamatojoties uz jaukto atkritumu sastāva analīzi. Bioatkritumu apjoms jauktajos atkritumos var būt dažāds atkarībā no tā, kāda dalītās savākšanas sistēma ir ieviesta, piem., kāda tipa bioatkritumi ir pieņemami dalīti savāktajā frakcijā, vai iedzīvotājiem ir pieejama mājsaimnieciskā vai komunālā kompostēšana.

3.4. **VPPP attiecībā uz būvgružiem un ēku nojaukšanas atkritumiem**

Šajā iedaļā izklāstītās VPPP attiecas uz būvgružu un ēku nojaukšanā radušos atkritumu (BNA) apsaimniekošanu.

3.4.1. *Būvgružu un ēku nojaukšanā radušos atkritumu integrēti apsaimniekošanas plāni*

VPPP ir vietējām iestādēm izstrādāt un īstenot integrētus BNA plānus, kuri:

— paredz, ka tiek iesaistītas ieinteresētās personas no vietējās būvniecības nozares, iedzīvotāju pārstāvji, vietējās uzņēmumu apvienības un relevantie publiskie aktori,

— būvniecības projektos par prioritāti izvirza atkritumu rašanās novēršanu; tas panākams, izmantojot uz nozari un publisko pārvaldi orientētus instrumentus, piemēram, nojaukšanas prakses kodeksus un zaļā publiskā iepirkuma noteikumu popularizēšanu,

— nosaka minimālās prasības atkritumu šķirošanai un apsaimniekošanai noteikta lieluma būvlaukumos, piem., prasību, ka ir jābūt objekta atkritumu apsaimniekošanas plānam vai ka ir jāatdala atkritumu frakcijas,

— apskata identificētas un kvantificētas nākotnē gaidāmās atkritumu plūsmas, nodrošina, ka vietējais pilsētplānošanas plāns atvēl pietiekamas platības BNA savākšanai un apstrādei,

— satur aprēķinus par kopējām izmaksām un īstenošanas ietekmi,

— izvirza vērienīgākus mērķus par ES vai valsts līmenī nospraustajiem BNA reciklēšanas mērķrādītājiem, kā arī paredz pienācīgus monitoringa un izpildes panākšanas mehānismus,

— ietver pasākumus, ar ko novērš nelikumīgu atkritumu izgāšanu, un sniedz skaidrus norādījumus (piem., MVU, iedzīvotājiem un ļoti mazu BNA daudzumu radītājiem) par pareizu BNA apsaimniekošanu.

Izmantojamība

Vietējā BNA apsaimniekošanas plāna izstrāde un īstenošana ir instruments, ko plaši izmanto gan reģionos, gan lielās pašvaldībās.

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i63) To BNA īpatsvars kopējos savāktajos BNA, kas ir pareizi segregēti un apsaimniekoti atkalizmantošanas, reciklēšanas vai atgūšanas nolūkā (%).	b30) Tiek īstenots integrēts BNA apsaimniekošanas plāns, kurā nosprausts mērķrādītājs 2020. gadā reciklēt vismaz 80 % BNA un paredzēti monitoringa un izpildes panākšanas mehānismi.
i64) Ir paredzēti pirmsnojaukšanas auditi atkalizmantošanas nolūkā (jā/nē).	

3.4.2. *Polihlorbifenilu (PHB) kontaminācijas nepieļaušana būvgružos un ēku nojaukšanā radušos atkritumos*

Ja tiek nojauktas, noārdītas vai pārbūvētas 1950.–70. gados būvētas ēkas, tilti un būves, pastāv risks, ka BNA materiāli var būt kontaminēti ar polihlorbifeniliem (PHB) un tāpēc tos nav iespējams reciklēt.

VPPP ir atkritumu apsaimniekošanas iestādēm BNA plānā (sk. 3.4.1. iedaļu) iestrādāt noteikumus, kas paredz

— nojaucamās, noārdāmās vai pārbūvējamās ēkas, tilta vai būves pirmsnojaukšanas auditēšanu un kartēšanu nolūkā identificēt jebkādus PHB saturošus materiālus (piem., hermētiķus),

— PHB saturošu materiālu atdalīšanu no pārējiem BNA,

— aizvākto PHB saturošo materiālu dalītu savākšanu un pienācīgu likvidēšanu.

Izmantojamība

Šo VPPP par BNA apsaimniekošanu atbildīgās iestādes var plaši izmantot. No BNA plāna noteikumiem par PHB identificēšanu un nošķiršanu var atbrīvot nelielus būvdarbus, kuros rodas mazāk par 1 t BNA vai kuri skar mazāk par 10 m^2 no ēkas platības.

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i65) BNA plānā ir noteikums par kartēšanu un PHB saturošu materiālu atdalīšanu un dalītu savākšanu (jā/nē).	—

3.4.3. *Iedzīvotāju aizvākto azbestu saturošo atkritumu pienācīgas apsaimniekošanas vietējās shēmas*

VPPP ir atkritumu apsaimniekošanas iestādēm un uzņēmumiem nodrošināt, ka tiek pienācīgi apsaimniekoti nelieli daudzumi azbestu saturošu būvgružu un nojaukšanas atkritumu, ko no privātām ēkām ir aizvākuši iedzīvotāji bez specializēta uzņēmuma piedalīšanās. To var panākt šādi:

— sniegt skaidrus norādījumus par to, kādā stāvoklī (piem., lai nerastos putekļu izplatīšanās risks) jābūt azbestu saturošiem materiāliem, lai tos varētu aizvākt pats privātīpašnieks, un kā sagatavot būvobjektu azbesta aizvākšanai,

— sniegt norādījumus par to, kādi noteikumi privātīpašniekam jāievēro, lai aizvākšanas laikā pasargātu tuvējo iedzīvotāju veselību un drošību,

— sagatavot sarakstu ar sertificētiem uzņēmumiem vai informāciju par savākšanas punktiem, kur var nodot azbestu saturošus atkritumus,

— iedzīvotājus, kas nodarbojas ar azbesta aizvākšanu, apgādāt ar hermētiski noslēdzamiem maisiem ar dubultpārklājumu (savākšanai/likvidēšanai),

— nodrošināt vai nu pienācīgus savākšanas punktus (piem., šķiroto atkritumu savākšanas laukumos), vai bezmaksas savākšanu no mājām.

Progresīvākās pašvaldības var iet vēl tālāk un sagatavot stratēģiju, kā novērtēt azbesta klātbūtni savā teritorijā, palīdzēt privātīpašniekiem plānot pienācīgus pasākumus un apsekot visu azbestu ēkās vēl pirms tā aizvākšanas.

Izmantojamība

Šo VPPP var izmantot tikai attiecībā uz azbesta cementa būvelementiem (piem., azbesta cementa jumti, sienas un griestu apšuvumi; azbesta notekcaurules un novadcaurules u. tml.) labā stāvoklī (nepastāv putekļu izplatīšanās risks) un tad, ja azbesta daudzumi ir niecīgi. Ja pastāv risks, ka no azbesta cementa varētu izplatīties putekļi, vai azbestu satur citi būvelementi, īpaši ar mazāku blīvumu (vai drupani/plēkšņaini), piemēram, izolācijas paneļi, siltumizolācija vai izsmidzināts azbests, ar tā aizvākšanu un likvidēšanu katrā ziņā ir jānodarbojas specializētam darbuzņēmējam.

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i66) Azbesta atkritumu savākšanas punktu skaits uz 100 000 iedzīvotāju. i67) Kopējais shēmas ietvaros savāktais azbesta apjoms, kas izteikts kā masa (t) vai laukums (m^2). i68) Azbesta savākšanai/likvidēšanai paredzēto hermētisko maisu skaits, ko izmantojuši iedzīvotāji.	b31) Ir vismaz viens savākšanas punkts uz 100 000 iedzīvotāju vai ir organizēta iedzīvotāju aizvāktā azbesta bezmaksas savākšana no mājām.

3.4.4. *Ģipškartona atkritumu pārstrāde nolūkā veicināt reciklēšanu*

VPPP ir atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumiem pārstrādāt ģipškartona atkritumus, lai atgūtu ģipsi. Ģipškartona atkritumu pārstrāde ģipša atgūšanas nolūkā parasti sastāv no šādiem etapiem (šis attiecas uz pareizi segregētu ģipškartonu): pieņemšana, vizuālā pārbaude un klasificēšana, nepiemērotu materiālu (piem., metālu) atdalīšana, (nepieciešamības gadījumā) plātņu sašķirošana pēc izmēra, papīra un ģipša atdalīšana (malšanas un sijāšanas procesā) un ģipša sijāšana. Pēc tam atgūto ģipsi var izmantot jauna ģipškartona ražošanā (parasti līdz 25 % no kopējā satura).

Izmantojamība

Nekādu tehnisku šķēršļu šīs VPPP izmantošanai nav. Tomēr pastāv būtiski ekonomiski šķēršļi: ģipškartona atkritumu reciklējamība ir atkarīga no tā, cik labi tie segregēti būvobjektā ([18]); ja tie segregēti slikti, rodas problēmas ar izmaksefektivitāti. Turklāt ekonomisko izdevīgumu var ietekmēt arī ģipškartona atkritumu transportēšanas izmaksas.

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i69) Materiālu atgūšanas efektivitāte ģipškartona atkritumu pārstrādes kompleksā (%).	—

3.4.5. *BNA pārstrāde nolūkā ražot reciklētus agregātmateriālus*

VPPP ir atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumiem, kas apstrādā BNA, no BNA atgūt betonu kā reciklētu betona agregātmateriālu (RBA). Pārstrāde kompleksos parasti sastāv no šādiem etapiem (šis attiecas uz pareizi segregētiem BNA): ienākošo BNA pieņemšana, to parametru noteikšana un identificēšana, (manuāla) priekšatlase, lielgabarīta materiālu atsijāšana, magnētiskā separēšana, smalkmateriālu atsijāšana, drupināšana, sijāšana un otrējā drupināšana.

([18]) Dažos gadījumos segregēšana būvobjektā nav iespējama vietas trūkuma dēļ. Tādos gadījumos ģipškartona atkritumus pirms pārstrādes var priekšapstrādāt un segregēt dažādās vietās.

BNA inerto elementu reciklējamība ir atkarīga no tā, cik labi tie segregēti būvobjektā ([19]); ja tie segregēti slikti, BNA pārstrāde nav izmaksefektīva.

Izmantojamība

Īpašu šķēršļu šīs VPPP piemērošanai nav, ar nosacījumu, ka BNA jau būvobjektos tiek pareizi segregēti dažādās frakcijās.

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i70) Materiālu atgūšanas efektivitāte BNA pārstrādes kompleksā (%).	—
i71) Ikgadējais tirgū laistais RBA apjoms (t/gadā).	

3.5. **VPPP attiecībā uz veselības aprūpes atkritumiem**

Šajā iedaļā izklāstītās VPPP attiecas uz veselības aprūpes atkritumu (VAA) apsaimniekošanu.

VPPP attiecībā uz veselības aprūpes atkritumu segregēšanu

3.5.1. *Veselības aprūpes atkritumu segregēšanas veicināšana veselības aprūpes iestādēs*

Pastāv ievērojams potenciāls samazināt veselības aprūpes atkritumu (VAA) ietekmi uz vidi, jo īpaši, ja pievēršas labākai nebīstamo atkritumu rašanās novēršanai, segregēšanai un apstrādei, pienācīgu ievērību veltot drošumam. VPPP ir VAA apsaimniekošanas uzņēmumiem:

— organizēt atkritumu auditu veselības aprūpes iestādēs nolūkā uzlabot zināšanas par dažādām atkritumu frakcijām un pašreizējo atkritumu apsaimniekošanas praksi,

— palīdzēt veselības aprūpes iestādēm izstrādāt atkritumu apsaimniekošanas sistēmu, proti, nospraust skaidras vadlīnijas par šķirojamo atkritumu kategorijām,

— rīkot mācības, lai vairotu veselības aprūpes iestāžu darbinieku informētību, un izskaidrot atkritumu segregācijas noteikumus (apmācības kursi būtu jāpielāgo dažādām veselības aprūpes iestāžu darbinieku kategorijām; īpaša uzmanība jāvelta tam, kā novērst neatbilstības, ko VAA apsaimniekošanas uzņēmums konstatējis auditu laikā vai darbodamies ar VAA),

— nodrošināt informatīvos materiālus (plakātus, norādes uz konteineriem utt.), kas palīdzētu veselības aprūpes iestādes darbiniekiem pildīt norādījumus,

— definēt virkni galveno snieguma rādītāju (tostarp tādos aspektos kā riska pārvaldība un finansiālie ietaupījumi), lai varētu sekot līdzi pasākumu rezultātiem un ietekmei,

— īstenot inovatīvus tehniskos risinājumus, ar ko tiek samazināta atkritumu apsaimniekošanas sistēmas vispārējā ietekme uz vidi, piem., VAA savākšanā konteinerus izmantot atkārtoti.

Veselības aprūpes iestādēs radušos atkritumu labāka segregācija ļauj vairāk atkritumu reciklēt, jo tiek panākts, ka nebīstamie atkritumi, t. sk. reciklējamie materiāli (piem., apdrukāts papīrs, plastmasas pudeles) netiek nepareizi izmesti kopā ar bīstamiem atkritumiem.

Izmantojamība

Nav nekādu īpašu šķēršļu, kas kavētu šīs VPPP izmantošanu VAA apsaimniekošanas uzņēmumos. Tomēr tas, kādus pasākumus izvēlas un cik sekmīgi tie ir, ir ļoti lielā mērā atkarīgs no veselības aprūpes iestāžu iesaistīšanās VAA apsaimniekošanas uzlabošanā.

([19]) Dažos gadījumos segregēšana būvobjektā nav iespējama vietas trūkuma dēļ. Tādos gadījumos BNA pirms pārstrādes reciklēto agregātmateriālu ražošanai var priekšapstrādāt un segregēt dažādās vietās.

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i72) Darbinieku īpatsvars, kuri apsaimniekošanas pakalpojumus saņemošajā veselības aprūpes iestādē pēdējo divu gadu laikā ir izgājuši apmācību kursu par atkritumiem (%).	—
i73) Pareizo atbilžu īpatsvars, ko apsaimniekošanas pakalpojumus saņemošās veselības aprūpes iestādes darbinieki pēcapmācības novērtējumā snieguši par apiešanos ar atkritumiem veselības aprūpes iestādē (%).	
i74) Savākšanas rādītāji uz katru atkritumu frakciju, katru gultasvietu vai katru pacientu atkarībā no tā, kādas konkrētas frakcijas tiek savāktas katrā veselības aprūpes iestādē (kg uz pacientu dienā).	

3.5.2. *Veselības aprūpes atkritumu savākšana no mājsaimniecībām*

Šī VPPP ir vērsta uz vietējo iestāžu un/vai atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumu organizētajām savākšanas sistēmām, kurās savāc mājsaimniecībās radušos bīstamos VAA, konkrētāk, asus priekšmetus un adatas, ko izmanto, ārstējoties mājās.

VPPP ir ieviest atsevišķu VAA savākšanas shēmu mājsaimniecībām, kas nodrošina, ka VAA tiek savākti un apsaimniekoti drošā un videi draudzīgā veidā, proti:

— novērtēt radušos VAA daudzumus,

— nodrošināt piemērotus konteinerus to savākšanai,

— savākšanas metodes un biežumu izvēlēties atkarībā no vietējiem apstākļiem,

— iesaistīt ieinteresētās personas, parasti aptiekas un citus veselības nozarē iesaistītos (piem., ārstus un māsas), pacientus, kas ārstējas mājās, medicīnas nozari,

— ieviest kontroles un korektīvus pasākumus attiecībā uz VAA savākšanas sistēmu.

Izmantojamība

Šī VPPP ir izmantojama visās pašvaldībās un atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumos.

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i75) Mājsaimniecībās radušos VAA savākšanas punktu skaits uz 10 000 iedzīvotāju, iedalot pēc veida (šķiroto atkritumu savākšanas laukumi, aptiekas, ielas konteineri).	—
i76) Mājsaimniecībās radušos VAA savākšanai domāto atsevišķo konteineru skaits (saņemami savākšanas punktos vai pēc pieprasījuma).	
i77) Savākto mājsaimniecībās radušos VAA daudzums (kg/iedz. gadā).	
i78) VAA (piem., asu priekšmetu) īpatsvars jauktajos mājsaimniecības atkritumos (%).	

VPPP attiecībā uz veselības aprūpes atkritumu apstrādi

3.5.3. *Citi veselības aprūpes atkritumu apstrādes paņēmieni*

Drošības apsvērumu dēļ visbiežāk izmantotā veselības aprūpes atkritumu (VAA) apstrādes metode ir incinerācija augstā temperatūrā; tomēr tai ir ievērojama ietekme uz vidi (liels energopatēriņš, dabas resursu noplicināšana, emisijas). Ir pieejami arī citi paņēmieni, ar kuriem var garantēt attiecīgo atkritumu plūsmu (piem., infekciozie atkritumi, anatomiskie atkritumi, asi priekšmeti, farmaceitiskie atkritumi) drošumu un kuri ir videi labvēlīgāki nekā incinerācija augstā temperatūrā, piem., kuriem ir mazāks energopatēriņš vai labāka resursefektivitāte (palielinās VAA reciklēšanas rādītājs).

Izmantojot citus VAA apstrādes paņēmienus, VPPP ir izpildīt šādus kritērijus.

— Autoklavēšana:

  — optimāla segregēšana rašanās vietā,

  — viendabīgs daļiņu lielums ievadpunktā,

  — sterilizēšana ar tvaiku un sasmalcināšana vienlaikus vai pēc tam,

  — žāvēšana pēc apstrādes,

  — ja iespējams, izlaides materiālu sašķirošana pa materiālu plūsmām un nosūtīšana uz reciklēšanu,

  — piemērotu nereciklējamu izlaides materiālu incinerācija ar enerģijas atgūšanu.

— Apstrāde ar mikroviļņiem:

  — optimāla segregēšana rašanās vietā,

  — ūdens padeve ievadpunktā,

  — žāvēšana pēc apstrādes,

  — ja iespējams, izlaides materiālu sašķirošana pa materiālu plūsmām un nosūtīšana uz reciklēšanu,

  — piemērotu nereciklējamu izlaides materiālu incinerācija ar enerģijas atgūšanu.

— Ķīmiskā apstrāde:

  — optimāla segregēšana rašanās vietā,

  — izlaidi neuzskata par bīstamiem atkritumiem vai tā tiek apstrādāta optimālai atgūšanai,

  — sterilizēšanas līdzeklis ir reciklējams procesa gaitā,

  — ja iespējams, izlaides materiāli tiek sašķiroti pa materiālu plūsmām un nosūtīti reciklēšanai,

  — piemērotu nereciklējamu izlaides materiālu incinerācija ar enerģijas atgūšanu.

I z m a n t o j a m ī b a

Vēl joprojām visbiežāk izmantotā VAA apstrādes metode ir incinerācija augstā temperatūrā. Tas, vai var izmantot citus paņēmienus, ir atkarīgs no četriem galvenajiem faktoriem: segregēšana rašanās vietā; pierādījumi par alternatīvo apstrādes paņēmienu drošumu atsevišķu segregēto frakciju apstrādē; incinerācijas optimālās jaudas; valsts tiesiskais regulējums attiecībā uz VAA apstrādi.

Attiecīgie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Vidiskā veikuma rādītāji	Izcilības kritēriji
i79) To VAA apsaimniekošanas uzņēmuma apsaimniekoto VAA īpatsvars, ko apstrādā ar alternatīviem paņēmieniem (%).	
i80) Ar alternatīviem paņēmieniem apstrādāto VAA apjoms (kg stundā, dienā vai ciklā).	—
i81) Ūdens patēriņš uz kg atkritumu, kas apstrādāti ar alternatīviem paņēmieniem (l/kg).	

4. GALVENIE VIDISKĀ VEIKUMA RĀDĪTĀJI, KO IETEICAMS IZMANTOT KONKRĒTAJĀ NOZARĒ

Šajā tabulā izlases kārtībā norādīti daži svarīgākie atkritumu apsaimniekošanas nozares vidiskā veikuma rādītāji, kā arī ar tiem saistītie kritēriji un atsauces uz attiecīgajām VPPP. Tie ir visu 3. iedaļā minēto rādītāju apakškopa.

4.1. tabula

Atkritumu apsaimniekošanas nozares galvenie vidiskā veikuma rādītāji un izcilības kritēriji

Rādītājs	Ierastā mērvienība	Galvenā mērķgrupa	Īss apraksts	Ieteicamais minimālais monitoringa līmenis	Saistītais *EMAS* pamatrādītājs [1]	Izcilības kritērijs	Saistītā VPPP [2]
TRANSVERSĀLĀS VPPP							
Ir nosprausti vispārīgi mērķrādītāji atkritumu apsaimniekošanas sistēmas uzlabošanai	Jā/nē	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	Ir nosprausti vispārīgi mērķrādītāji atkritumu apsaimniekošanas sistēmas uzlabošanai (piem., balstoties uz šajā dokumentā definētajiem rādītājiem).	Administrētā teritorija vai organizācija	Atkritumi Materiālefektivitāte	Ir pieņemta integrēta atkritumu apsaimniekošanas stratēģija, kurā nosprausti ilgtermiņa (t. i. 10–20 gadi) un īstermiņa (t. i., 1–5 gadi) vispārīgi mērķrādītāji atkritumu apsaimniekošanas sistēmas uzlabošanai, un tā tiek regulāri pārskatīta (vismaz reizi 3 gados).	3.1.1.
Visā atkritumu apsaimniekošanas stratēģijas izstrādē un īstenošanā tiek sistemātiski izmantota aprites cikla koncepcija un vajadzības gadījumā tiek veikti aprites cikla izvērtējumi	Jā/nē	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	Atkritumu apsaimniekošanas stratēģijas izstrādes un īstenošanas gaitā ir sistemātiski izmantota aprites cikla koncepcija; vajadzības gadījumā tiek veikti aprites cikla izvērtējumi.	Administrētā teritorija vai organizācija	Atkritumi Materiālefektivitāte Emisijas	Atkritumu apsaimniekošanas stratēģija ir izstrādāta un tiek īstenota, sistemātiski piemērojot aprites cikla koncepciju; vajadzības gadījumā tiek izmantoti *ad hoc* pētījumi, kuros tiek izvērtēts aprites cikls.	3.1.2.
Vietējā līmenī vēlamās rīcības stimulēšanai tiek izmantoti ekonomiskie instrumenti	Jā/nē	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	Lai stimulētu apzinīgu atkritumu rašanās novēršanu un apsaimniekošanu, vietējā līmenī tiek izmantoti ekonomiskie instrumenti (nodokļi, nodokļu diferencēšana, produktu aplikšana ar nodevām, atkritumu cenošana, ražotāja paplašinātas atbildības shēmas, iepakojuma depozīta sistēmas).	Administrētā teritorija vai organizācija	Atkritumi Materiālefektivitāte Emisijas	— Lai sasniegtu vietējā atkritumu apsaimniekošanas stratēģijā nospraustos mērķus, tiek sistemātiski piemēroti vietējā līmenī izveidotie ekonomiskie instrumenti (nodokļi, nodokļu diferencēšana, produktu aplikšana ar nodevām, atkritumu cenošana, ražotāja paplašinātas atbildības shēmas, iepakojuma depozīta sistēmas).	3.1.3.

Rādītājs	Ierastā mērvienība	Galvenā mērķgrupa	Īss apraksts	Ieteicamais minimālais monitoringa līmenis	Saistītais *EMAS* pamatrādītājs ([1])	Izcilības kritērijs	Saistītā VPPP ([2])
						— Visos pašvaldības teritorijā organizētos festivālos un lielos sabiedriskos pasākumos darbojas trauku un galda piederumu depozīta sistēma.	
Tiek izmantoti relevantie vismodernākie tehniskie paņēmieni, kas aprakstīti 3.1.4. iedaļā uzskaitītajos atsauces dokumentos.	Jā/nē	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	Tiek izmantoti vismodernākie tehniskie paņēmieni, kas aprakstīti 3.1.4. iedaļā uzskaitītajos atsauces dokumentos un ko organizācija uzskata par relevantiem.	Administrētā teritorija vai organizācija	Atkritumi Materiālefektivitāte Emisijas	Nav	3.1.4.

VPPP ATTIECĪBĀ UZ CIETAJIEM SADZĪVES ATKRITUMIEM (CSA)

Kopējās CSA apsaimniekošanas izmaksas uz vienu iedzīvotāju gadā	EUR/iedz. gadā	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	Ikgadējās kopējās CSA apsaimniekošanas izmaksas attiecīgajā vietējā teritorijā (ieskaitot visus atkritumu apsaimniekošanas etapus un veiktās darbības) uz vienu iedzīvotāju gadā.	Administrētā teritorija vai organizācija	Atkritumi	Nav	3.2.1.
Jaukto atkritumu sastāva analīzes biežums	Mēneši Gadi	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	Cik bieži tiek veikta jaukto atkritumu (reprezentatīva parauga) sastāva analīze (viena sastāva analīze reizi # mēnešos vai gados).	Administrētā teritorija vai organizācija	Atkritumi Materiālefektivitāte	Jaukto atkritumu sastāva analīze tiek veikta vismaz četrreiz gadā (dažādos gadalaikos) ik pēc trim gadiem vai ikreiz, gan būtiski mainīta atkritumu apsaimniekošanas sistēma.	3.2.2.

Rādītājs	Ierastā mērvienība	Galvenā mērķgrupa	Īss apraksts	Ieteicamais minimālais monitoringa līmenis	Saistītais *EMAS* pamatrādītājs [1]	Izcilības kritērijs	Saistītā VPPP [2]
Ir ieviesta sistēma "cik izmet, tik maksā" (*PAYT*)	Jā/nē	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	Attiecīgajā vietējā teritorijā ir ieviesta sistēma "cik izmet, tik maksā" (*PAYT*).	Administrētā teritorija vai organizācija	Atkritumi Materiālefektivitāte	Ir ieviesta *PAYT* sistēma, kuras ietvaros vismaz 40 % no izmaksām sedz lietotāji atkarībā no savākto jaukto atkritumu daudzuma (kg vai m^3), atkritumu konteineru lieluma un/vai izvešanas reižu skaita.	3.2.3.
PAYT sistēmā ir iekļauti atkritumi, ko nodod šķiroto atkritumu savākšanas laukumos	Jā/nē	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	*PAYT* sistēmā ir iekļauti atkritumi, ko nodod šķiroto atkritumu savākšanas laukumos.	Administrētā teritorija vai organizācija	Atkritumi Materiālefektivitāte	*PAYT* sistēmā ir iekļauti arī atkritumi, ko nodod šķiroto atkritumu savākšanas laukumos.	3.2.3.
Informētības uzlabošanai atvēlētais budžets uz vienu iedzīvotāju gadā	EUR/iedz. gadā	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	Ikgadējie izdevumi par informētības uzlabošanas pasākumiem attiecīgajā vietējā teritorijā, ko dala ar iedzīvotāju skaitu.	Administrētā teritorija vai organizācija	Atkritumi Materiālefektivitāte	Tiek sistemātiski rīkotas dažādām mērķgrupām (piem., skolēni, sabiedrība kopumā, šķiroto atkritumu savākšanas laukumu lietotāji) domātas informētības uzlabošanas kampaņas, un informētības uzlabošanas pasākumiem atvēlētais gada budžets ir vismaz 5 EUR uz iedzīvotāju.	3.2.5.
Atkritumu apsaimniekošanas konsultantu skaits uz 100 000 iedzīvotāju	skaits/ 100 000 iedz.	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	Atkritumu apsaimniekošanas konsultantu skaits uz 100 000 iedzīvotāju attiecīgajā vietējā teritorijā	Administrētā teritorija vai apkalpotie iedzīvotāji	Atkritumi Materiālefektivitāte	Ir izveidots atkritumu apsaimniekošanas konsultantu tīkls ar vismaz vienu konsultantu uz 20 000 iedzīvotāju.	3.2.6.
To iedzīvotāju īpatsvars, kas piekopj pareizu mājsaimniecisko/komunālo kompostēšanu vai kam ir pieejama komunālā kompostēšana	%	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	To iedzīvotāju īpatsvars, kas piekopj atkritumu mājsaimniecisku kompostēšanu vai kam ir pieejama komunālā kompostēšana, no kopējā iedzīvotāju skaita attiecīgajā vietējā apgabalā.	Administrētā teritorija vai apkalpotie iedzīvotāji	Atkritumi Materiālefektivitāte	Visiem iedzīvotājiem ir pieejama vai nu bioatkritumu dalītā savākšana, vai bioatkritumu mājsaimnieciskā un komunālā kompostēšana.	3.2.7.

Rādītājs	Ierastā mērvienība	Galvenā mērķgrupa	Īss apraksts	Ieteicamais minimālais monitoringa līmenis	Saistītais *EMAS* pamatrādītājs ([1])	Izcilības kritērijs	Saistītā VPPP ([2])
Ir izveidots vietējais atkritumu rašanās novēršanas plāns, kurā paredzēti ilgtermiņa un īstermiņa mērķrādītāji un noteikumi par regulāru monitoringu	Jā/nē	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	Ir izveidots vietējais atkritumu rašanās novēršanas plāns, kurā paredzēti ilgtermiņa un īstermiņa mērķrādītāji un noteikumi par regulāru monitoringu	Administrētā teritorija vai organizācija	Atkritumi Materiālefektivitāte	Atkritumu rašanās novēršanai ir ierādīta stratēģiski nozīmīga vieta atkritumu apsaimniekošanas stratēģijā, kas paredz izveidot vietējo atkritumu rašanās novēršanas programmu, kurā nosprausti ilgtermiņa (t.i., 10–20 gadi) un īstermiņa (t. i., 1–5 gadi) atkritumu rašanās novēršanas mērķrādītāji un iekļauti noteikumi par regulāru monitoringu.	3.2.8.
Atkalizmantošanai paredzēto savākto nolietoto produktu un uz sagatavošanu atkalizmantošanai nosūtīto atkritumu skaits vai daudzums	kg gadā skaits gadā	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	Atkalizmantošanai paredzēto savākto nolietoto produktu un uz sagatavošanu atkalizmantošanai nosūtīto atkritumu skaits vai daudzums gadā.	Administrētā teritorija vai organizācija	Atkritumi Materiālefektivitāte	Nav	3.2.9.
Atkritumu atkalizmantošanas centru/komunālo remontdarbnīcu klientu skaits gadā.	skaits gadā	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	Atkritumu atkalizmantošanas centru un komunālo remontdarbnīcu klientu skaits gadā.	Administrētā teritorija vai organizācija	Atkritumi Materiālefektivitāte	Nav	3.2.9.
Šķiroto atkritumu savākšanas laukumos ir pieejami produktu/materiālu apmaiņas centri ar mērķi sekmēt atkalizmantošanu	Jā/nē	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	Šķiroto atkritumu savākšanas laukumos ir pieejami produktu/materiālu apmaiņas centri ar mērķi sekmēt atkalizmantošanu.	Administrētā teritorija vai organizācija	Atkritumi Materiālefektivitāte	Šķiroto atkritumu savākšanas laukumos ir pieejami produktu/materiālu apmaiņas centri ar mērķi sekmēt atkalizmantošanu.	3.2.9. 3.2.12.
Līdzdalības rādītājs	%	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	To iedzīvotāju īpatsvars, kas izmanto atkritumu savākšanas sistēmu; balstoties uz aplēsēm un apsekojumiem, parasti ir iespējams iegūt datus par to, cik bieži reciklējamo atkritumu konteineri tiek atstāti izvešanai u. tml.	Administrētā teritorija vai apkalpotie iedzīvotāji	Atkritumi Materiālefektivitāte	Nav	3.2.10.

Rādītājs	Ierastā mērvienība	Galvenā mērķgrupa	Īss apraksts	Ieteicamais minimālais monitoringa līmenis	Saistītais *EMAS* pamatrādītājs [1]	Izcilības kritērijs	Saistītā VPPP [2]
Vietējās teritorijas īpatsvars, ko aptver konkrēta atkritumu savākšanas sistēma	%	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	Vietējās teritorijas īpatsvars, ko aptver konkrēta atkritumu savākšanas sistēma, piem., urbānā teritorija, kurā darbojas CSA savākšana no lieveņa.	Administrētā teritorija vai organizācija	Atkritumi Materiālefektivitāte	Visā CSA apsaimniekošanas teritorijā no lieveņa tiek savāktas vismaz 4 atkritumu frakcijas.	3.2.10.
Šķiroto atkritumu savākšanas laukumu skaits uz 100 000 iedzīvotāju.	skaits/ 100 000 iedz.	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	Šķiroto atkritumu savākšanas laukumu skaits attiecīgajā vietējā teritorijā uz 100 000 iedzīvotāju.	Administrētā teritorija vai apkalpotie iedzīvotāji	Atkritumi Materiālefektivitāte	Nav	3.2.12.
Šķiroto atkritumu savākšanas laukumos savākto dažādo atkritumu frakciju skaits	skaits	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	Šķiroto atkritumu savākšanas laukumos savākto dažādo atkritumu frakciju skaits.	Administrētā teritorija vai organizācija	Atkritumi Materiālefektivitāte	Šķiroto atkritumu savākšanas laukumos tiek savāktas vismaz 20 dažādas atkritumu frakcijas.	3.2.12.
Siltumnīcefekta gāzu emisijas uz tonnu atkritumu un uz nobraukto kilometru (kg CO_2e/tkm).	kg CO_2e/tkm	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	Kopējais SEG emisiju apjoms, kas noteiktā laika sprīdī rodas atkritumu savākšanas gaitā, dalīts ar savākto atkritumu daudzumu un atkritumu savākšanas transportlīdzekļu nobraukto attālumu tajā pašā laika periodā.	Administrētā teritorija vai organizācija	Atkritumi Emisijas Energoefektivitāte	Nav	3.2.13.
Atkritumu savākšanas transportlīdzekļu vidējais degvielas patēriņš	l/100 km	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	Atkritumu savākšanas transportlīdzekļu kopējais patērētās degvielas daudzums, dalīts ar konkrētajā periodā nobraukto kopējo attālumu (simtos km).	Organizācija	Atkritumi Emisijas Energoefektivitāte	Nav	3.2.14.

Rādītājs	Ierastā mērvienība	Galvenā mērķgrupa	Īss apraksts	Ieteicamais minimālais monitoringa līmenis	Saistītais *EMAS* pamatrādītājs ([1])	Izcilības kritērijs	Saistītā VPPP ([2])
To transportlīdzekļu īpatsvars no visiem atkritumu savākšanas transportlīdzekļiem, kam ir *Euro 6* sertifikāts	%	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	Tādu atkritumu savākšanas transportlīdzekļu skaits, kam ir *Euro 6* sertifikāts, dalīts ar atkritumu savākšanas transportlīdzekļu kopējo skaitu.	Organizācija	Energoefektivitāte Emisijas	Visi atkritumu apsaimniekošanas organizācijas iegādātie vai nomātie jaunie atkritumu savākšanas transportlīdzekļi ir ar *Euro 6* sertifikātu un ir darbināmi ar saspiesto dabasgāzi vai biogāzi, vai arī ir hibrīdtransportlīdzekļi vai elektriskie transportlīdzekļi.	3.2.14.
RPA aptverto produktu īpatsvars, kas konstatēti atkritumu atlikās, balstoties uz sastāva analīzi	%	Ražotāju atbildības organizācijas, atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	RPA aptverto produktu īpatsvars, kas konstatēti atkritumu atlikās, pamatojoties uz jaukto atkritumu sastāva analīzi.	Administrētā teritorija vai attiecīgā vietējā teritorija	Atkritumi Materiālefektivitāte	Nav	3.2.15.
Mistrotā vieglā izlietotā iepakojuma sašķirošanas rādītājs	%	Šķirošanas kompleksu operatori	Ikgadējais uz reciklēšanu nosūtītais materiālu daudzums, dalīts ar ikgadējo apstrādātā mistrotā izlietotā iepakojuma daudzumu. Šo rādītāju var aprēķināt gan par visu kopējo mistroto izlietoto iepakojumu, gan par atsevišķu izlaides plūsmu.	Šķirošanas komplekss	Atkritumi Materiālefektivitāte	Materiālu atgūšanas kompleksos, kuros šķiro mistroto vieglo izlietoto iepakojumu, sašķirošanas rādītājs ir vismaz 88 %.	3.2.16.
Jauktā plastmasas izlietotā iepakojuma pārstrādes rādītājs	%	Kompleksu operatori	Ikgadējais uz reciklēšanu nosūtītais materiālu daudzums, dalīts ar ikgadējo apstrādātā jauktā plastmasas izlietotā iepakojuma daudzumu. Šo rādītāju var aprēķināt gan par visu kopējo jaukto plastmasas izlietoto iepakojumu, gan par atsevišķu plastmasas izlaides plūsmu (piem., PE, HDPE, PP).	Pārstrādes kompleksi	Atkritumi Materiālefektivitāte	Plastmasas atgūšanas kompleksos, kuros šķiro jaukto plastmasas izlietoto iepakojumu, pārstrādes rādītājs ir vismaz 60 %.	3.2.17.

Rādītājs	Ierastā mērvienība	Galvenā mērķgrupa	Īss apraksts	Ieteicamais minimālais monitoringa līmenis	Saistītais *EMAS* pamatrādītājs [1]	Izcilības kritērijs	Saistītā VPPP [2]
Nolietoto matraču sašķirošanas rādītājs	%	Kompleksu operatori	Ikgadējais uz reciklēšanu nosūtītais materiālu daudzums, dalīts ar ikgadējo apstrādāto nolietoto matraču daudzumu.	Šķirošanas komplekss	Atkritumi Materiālefektivitāte	Nolietoto matraču apstrādes kompleksos sašķirošanas rādītājs ir vismaz 91 %.	3.2.18.
Absorbējošo higiēnas produktu (AHP) atkritumu sašķirošanas rādītājs	%	Kompleksu operatori	Ikgadējais uz reciklēšanu nosūtītais materiālu daudzums, dalīts ar ikgadējo apstrādāto AHP atkritumu daudzumu.	Šķirošanas komplekss	Atkritumi Materiālefektivitāte	AHP atkritumu apstrādes kompleksos sašķirošanas rādītājs ir vismaz 90 %.	3.2.19.

CIETIE SADZĪVES ATKRITUMI – KOPĒJIE VIDISKĀ VEIKUMA RĀDĪTĀJI

CSA rašanās	kg/iedz. gadā	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	Radušos CSA kopējais ikgadējais apjoms, dalīts ar iedzīvotāju skaitu.	Administrētā teritorija vai attiecīgā vietējā teritorija	Atkritumi Materiālefektivitāte	Administrētajā vai pārvaldītajā teritorijā gadā radušos CSA daudzums (ko ir savākušas visas apgabalā pieejamās dažādās atkritumu savākšanas sistēmas) ir: — mazāks par 75 % no sadzīves atkritumu rašanās vidējā rādītāja valstī, ja tiek izmantota valstī pieņemtā sadzīves atkritumu definīcija; vai	3.3.1.

Rādītājs	Ierastā mērvienība	Galvenā mērķgrupa	Īss apraksts	Ieteicamais minimālais monitoringa līmenis	Saistītais *EMAS* pamatrādītājs ([1])	Izcilības kritērijs	Saistītā VPPP ([2])
						— mazāk par 360 kg/iedz., ja to aprēķina tikai par šādām atkritumu frakcijām: i) organiskie atkritumi/ bioatkritumi (piem., zaļie dārza atkritumi, pārtikas un virtuves atkritumi); ii) mistrotais iepakojums; iii) papīrs un kartons; iv) stikls; v) plastmasa; vi) metāli; vii) lielgabarīta atkritumi; viii) elektrisko un elektronisko ierīču atkritumi (EEIA); ix) jaukti atkritumi.	
Savākto jaukto CSA apjoms	kg/iedz. gadā	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	Savākto jaukto CSA ikgadējais apjoms, dalīts ar iedzīvotāju skaitu.	Administrētā teritorija vai attiecīgā vietējā teritorija	Atkritumi Materiālefektivitāte	Nav	3.3.2.

Rādītājs	Ierastā mērvienība	Galvenā mērķgrupa	Īss apraksts	Ieteicamais minimālais monitoringa līmenis	Saistītais *EMAS* pamatrādītājs [1]	Izcilības kritērijs	Saistītā VPPP [2]
Uz enerģijas atgūšanu un/vai likvidēšanu nosūtītie CSA	kg/iedz. gadā	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	To CSA ikgadējais apjoms, kas tiek incinerēti, atgūstot enerģiju, un/vai likvidēti (piemēram, apglabāti poligonos vai incinerēti, enerģiju neatgūstot), dalīts ar iedzīvotāju skaitu.	Administrētā teritorija vai attiecīgā vietējā teritorija	Atkritumi Materiālefektivitāte	Ikgadējais savākto jaukto CSA apjoms, ko nosūta uz enerģijas atgūšanu un/vai likvidēšanu, ir: — mazāks par 15 % no sadzīves atkritumu rašanās vidējā rādītāja valstī vai — mazāks par 70 kg/iedz.	3.3.3.
Uz likvidēšanu nosūtītie CSA	kg/iedz. gadā	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	To CSA ikgadējais apjoms, kas tiek likvidēti (piemēram, apglabāti poligonos vai incinerēti, enerģiju neatgūstot), dalīts ar iedzīvotāju skaitu.	Administrētā teritorija vai attiecīgā vietējā teritorija	Atkritumi Materiālefektivitāte	Ikgadējais CSA apjoms, ko nosūta uz likvidēšanu, ir: — mazāks par 2 % no sadzīves atkritumu rašanās vidējā rādītāja valstī vai — mazāks par 10 kg/iedz.	3.3.4.
Specifiskas atkritumu plūsmas iztveršanas rādītājs	%	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	Dalīti savāktas atkritumu plūsmas apjoms, dalīts ar to radušos atkritumu kopējo apjomu, kas bija jāsavāc konkrētajā dalītajā savākšanā un ko aprēķina, izmantojot jaukto atkritumu sastāva analīzi.	Administrētā teritorija vai attiecīgā vietējā teritorija	Atkritumi Materiālefektivitāte	— Tādu stikla atkritumu iztveršanas rādītājs, kas dalīti savākti kā atsevišķa frakcija (t.i., nav mistroti), ir lielāks par 90 %. — Tādu papīra un kartona atkritumu iztveršanas rādītājs, kas dalīti savākti kā atsevišķa frakcija (t.i., nav mistroti), ir lielāks par 85 %.	3.3.5.

Rādītājs	Ierastā mērvienība	Galvenā mērķgrupa	Īss apraksts	Ieteicamais minimālais monitoringa līmenis	Saistītais *EMAS* pamatrādītājs [1]	Izcilības kritērijs	Saistītā VPPP [2]
						— Tādu metāla atkritumu iztveršanas rādītājs, kas dalīti savākti kā atsevišķa frakcija (t.i., nav mistroti), ir lielāks par 75 %. — Mistrota izlietotā iepakojuma iztveršanas rādītājs ir lielāks par 65 %.	
Specifiskas atkritumu plūsmas piemaisījumu rādītājs	%	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	Nemērķmateriālu apjoms specifiskā daļēji savāktu atkritumu plūsmā.	Administrētā teritorija vai attiecīgā vietējā teritorija	Atkritumi Materiālefektivitāte	Nav	3.3.6.
Bioatkritumi jauktos atkritumos	kg/iedz. gadā	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	Ikgadējais bioatkritumu apjoms jauktajos atkritumos (aprēķina pēc jaukto atkritumu sastāva analīzes), dalīts ar iedzīvotāju skaitu.	Administrētā teritorija vai attiecīgā vietējā teritorija	Atkritumi Materiālefektivitāte	Ikgadējais bioatkritumu apjoms jauktajos atkritumos ir mazāks par 10 kg/iedz.	3.3.7.

VPPP ATTIECĪBĀ UZ BŪVGRUŽIEM UN ĒKU NOJAUKŠANAS ATKRITUMIEM (BNA)

To BNA īpatsvars kopējos savāktajos BNA, kas ir pareizi segregēti un apsaimniekoti atkalizmantošanas, reciklēšanas vai atgūšanas nolūkā	%	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	To BNA ikgadējais apjoms, kas ir pareizi segregēti un apsaimniekoti atkalizmantošanas, reciklēšanas vai atgūšanas nolūkā, dalīts ar BNA kopējo apjomu	Administrētā teritorija vai organizācija	Atkritumi Materiālefektivitāte	Tiek īstenots integrēts BNA apsaimniekošanas plāns, kurā nosprausts mērķrādītājs 2020. gadā reciklēt vismaz 80 % BNA un paredzēti monitoringa un izpildes panākšanas mehānismi.	3.4.1.

Rādītājs	Ierastā mērvienība	Galvenā mērķgrupa	Īss apraksts	Ieteicamais minimālais monitoringa līmenis	Saistītais *EMAS* pamatrādītājs [1]	Izcilības kritērijs	Saistītā VPPP [2]
Azbesta atkritumu savākšanas punktu skaits uz 100 000 iedzīvotāju	skaits/ 100 000 iedz.	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	Azbesta atkritumu savākšanas punktu skaits attiecīgajā vietējā teritorijā uz 10 000 iedzīvotāju	Administrētā teritorija vai organizācija	Atkritumi Materiālefektivitāte	Ir vismaz viens savākšanas punkts uz 100 000 iedzīvotāju vai ir organizēta iedzīvotāju aizvāktā azbesta bezmaksas savākšana no mājām.	3.4.3.
Materiālu atgūšanas efektivitāte ģipškartona atkritumu pārstrādes kompleksā	%	Kompleksu operatori	Ģipškartona atkritumu pārstrādes kompleksā pārstrādāto ģipškartona atkritumu kopējais apjoms, no kā atskaitīts nepārstrādāto atliku apjoms, un kas pēc tam dalīts ar pārstrādāto ģipškartona atkritumu kopējo apjomu.	Pārstrādes kompleksi	Atkritumi Materiālefektivitāte	Nav	3.4.4.
Materiālu atgūšanas efektivitāte BNA pārstrādes stacijā (%).	%	Staciju operatori	BNA pārstrādes stacijā pārstrādāto BNA kopējais apjoms, no kā atskaitīts nepārstrādāto atliku apjoms un kas pēc tam dalīts ar pārstrādāto BNA kopējo apjomu.	Pārstrādes kompleksi	Atkritumi Materiālefektivitāte	Nav	3.4.5.

VPPP ATTIECĪBĀ UZ VESELĪBAS APRŪPES ATKRITUMIEM (VAA)

Savākšanas rādītāji uz katru frakciju, katru gultasvietu vai katru pacientu atkarībā no tā, kādas konkrētas frakcijas tiek savāktas katrā veselības aprūpes iestādē	kg/uz pacientu dienā kg/gultasvietas/dienā	Atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumi	Dienā savāktās specifiskās atkritumu frakcijas apjoms, dalīts ar pacientu vai gultasvietu skaitu veselības aprūpes iestādē.	Veselības aprūpes iestāde	Atkritumi Materiālefektivitāte	Nav	3.5.1.

Rādītājs	Ierastā mērvienība	Galvenā mērķgrupa	Īss apraksts	Ieteicamais minimālais monitoringa līmenis	Saistītais *EMAS* pamatrādītājs ([1])	Izcilības kritērijs	Saistītā VPPP ([2])
Savākto mājsaimniecībās radīto VAA daudzums	kg/iedz. gadā	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	VAA apjoms, kas radies mājsaimniecībās un savākts atsevišķā iedzīvotājiem domātā VAA savākšanas sistēmā, dalīts ar iedzīvotāju skaitu.	Administrētā teritorija vai organizācija	Atkritumi	Nav	3.5.2.
VAA īpatsvars jauktajos mājsaimniecības atkritumos	%	Atkritumu apsaimniekošanas iestādes un uzņēmumi	VAA īpatsvars jauktajos mājsaimniecības atkritumos, kas konstatēts reprezentatīva parauga sastāva analīzē.	Administrētā teritorija vai organizācija	Atkritumi	Nav	3.5.2.

([1]) Saskaņā ar datiem, ko paziņojušas valsts iestādes vai Eiropas Savienības Statistikas birojs (*Eurostat*).
([2]) Cipari norāda uz dokumenta iedaļām, kur aprakstīta relevantā VPPP vai rādītājs.